

L'EPISTOLARI D'IGNASI D'ANTIOQUIA (II)

Traducció, notes i comentari a cura de
Josep RIUS-CAMPS.

CARTA D'IGNASI ALS ROMANS*

A. SALUTACIÓ INICIAL

Insc. Ignasi, de nom també Teòfor,
a la comunitat objecte de misericòrdia per part de la magnificència del Pare Altíssim i de Jesús Messies, el seu únic Fill,
estimada i il·luminada, per disseny del qui es complau en tot el que existeix, conforme a l'adhesió i a l'amor que professa a Jesús Messies, el nostre Déu;
la qual, a més, presideix en la capital del territori dels romans, admirable, competent, digna de ser felicitada, lloable, reeixida, lloablement casta —per cert, la que exerceix la presidència de l'amor, segons la llei cristiana, a semblança del Pare—;
a la qual adreço també la meva salutació en nom de Jesús Messies, Fill del Pare;
als qui resteu units en cos i esperit a qualsevol dels seus preceptes,
esteu reblerts indiscriminadament de la gràcia divina i depurats de qualsevol tonada estranya:
us desitjo que us alegreu d'una manera irreprotxable en unió del Messies Jesús, el nostre Déu.

* Sigles: G¹ = còdex Parisiensis (Colbertinus) (ss. X/XI), H = còdex Hierosolymitanus (s. X), K = còdex Sinaiticus (s. X), T = còdex Taurinensis (s. XIII), z = còdexs grecs de la rec. mitjana (G¹HKT); L = versió llatina de la rec. mitjana (s. III); S = rec. curta en versió siríaca de Pol, Eph i Rom, feta a partir d'una versió siríaca, A = versió armènia, B = versió aràbiga [SSfAB pertanyen a una mateixa família]; C = versió copta (s. IV?); g = còdexs grecs de la rec. llarga, l = versió llatina de la rec. llarga; Sm, Am, Bm = versió siríaca, armena i aràbiga de Rom englobat dins el *Martyrium* d'Ignasi (*Acta Antioquena*), M = text grec de la refosa del *Martyrium* + Rom feta per Simeó Metafrastes (s. X).

A diferència de LSABCSmAmBm, z[G¹HKT]gM contenen una sèrie d'amplificacions (cf. 2,1.2; 3,3; 4,3; 5,3; 6,1.2; 7,3) —sovint a base de citacions bíbliques— que denuncien un arquetipus comú, posterior al substrat grec de les versions, sia de la rec. mitjana de Rom (LSABC), sia de la rec. primitiva de Rom incorporada al *Martyrium* (SmAmBm). La singular transmissió de Rom (cf. *Letters* 21-22), respecte de les altres sis cartes de la rec. mitjana, es deu al fet que aquesta carta —enviada directament a Roma— no circulà d'antuvi juntament amb les tres cartes «asiàtiques» autèntiques (Mg*, Tr* i Eph*) i, per consegüent, no va poder ser interpolada per l'autor de la refosa de les cartes ignasianes (Sm i Pol; Eph, Mg, Phld i Tr) i de la recopilació avalada amb la firma de Policarp (PolPhil 13, la mal anomenada «1Pol Phil»). És més, atès que en l'arquetipus grec de les versions de Rom no figuraven les amplificacions contingudes en els còdexs grecs de les rec. mitjana i llarga de Rom (zg) ni de la refosa del *Martyrium* + Rom (M), i que la rec. llarga de Rom (g) —ultra les amplificacions susdites— no presenta les típiques interpolacions que configuren la rec. llarga de les altres sis cartes, tenim raons serioses per a afirmar que no solament Rom no figurava en la recopilació de cartes ignasianes atribuïda a Policarp, sinó tampoc en la que serví de base a l'autor de la rec. llarga (g). La conseqüència que se'n deriva és d'un abast insospitable: Rom ofereix un text molt proper a l'original d'Ignasi, aliè a les interpolacions típiques de les rec. mitjana i llarga. S'ha de tenir present que l'únic còdex grec de les sis cartes de la rec. mitjana (G = còdex Laurentianus [s. XI]) no conté Rom, i que els quatre còdexs grecs de la rec. mitjana de Rom (G¹HKT = z) són els del *Martyrium Colbertinum* (Rom + *Martyrium*). El fet que entre les cartes de la rec. mitjana s'inclouï Rom i que a un dels còdexs de Rom (G¹ = còdex Parisiensis-Colbertinus 1451 [ss. X/XI]) Lightfoot (*AAFF* II/1, 76) li hagi assignat la mateixa sigla (G) que a l'únic còdex de les altres sis cartes (G = còdex Mediceo-Laurentianus 57. 7 [s. XI]) es presta a contínues confusions. Per a diferenciar-los, hem adoptat per a aquest últim la sigla G¹, com fa Fischer.

* * *

«Ignasi, de nom també Teòfor», gr. Ἰγνάτιος, ὁ καὶ θεοφόρος, doble nom: llatí, grecitzat, el primer; grec, compost de θεός, «Déu» (referit a Jesús Messies, en la teologia d'Ign., sempre que hi ha connotacions d'imitació / assimilació a Déu), i φορος, «portador, revestit de (Déu)», en sentit actiu (θεοφόρος), o «portat, inspirat per (Déu)», en sentit passiu (θεόφορος) (cf. Lightfoot II/2, 21-22), el segon. En sentit actiu, el més probable, «Teòfor» és pràcticament equivalent a «Cristòfor». Es pot consultar l'excurs sobre ΘΕΟΦΟΡΟΣ de Bauer-Paulsen 22-23.

«del qui es complau en tot el que existeix», gr. τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα: pel que fa a la singular construcció de θέλω + ac., cf. Mg 3,2: «en honor d'aquell que ens ha mostrat el seu afecte» (Bauer, *AAVV* II 222; *Letters* 182). Contra: Schoedel 167. El verb θέλω, en l'accepció de «complaure's, delectar-se, estimar» (cf. Liddell-

Scott-Jones, s. v. ἐθέλω, I 9), conté un sema aspectual dinàmic, manifestatiu, que s'activa en els temps de l'aorist, exactament com ἀγαπάω (cf. Mateos, *Aspecto* §§ 92-93) i μισέω.

«l'adhesió i», gr. πίστιν καὶ TAAmBCg, Lightfoot, Bihlmeyer, Perler, Fischer, Camelot (cf. Eph 1,1, on apareix la mateixa construcció: 14,1): om. G¹HKL SmBmM, Zahn, Funk, Hilgenfeld. Molt bé Schoedel 167.

«en la capital del territori dels romans», gr. ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων (el gènere lapidari de la inscripció omet els articles): a diferència de la fórmula emprada en les altres cartes, (τῆ οὔσῃ) ἐν (Ἐφῆσῳ) τῆς Ἀσίας, xifrada únicament en la *radicació* en un lloc pertanyent a una província, la present conté una faceta *dinàmica*: la que exerceix la presidència —sense que s'expliciti sobre qui— «en» i «des de» (doble sentit de la prep. ἐν) la capital de l'Imperi. Segueix una sèrie de sis adjectius compostos amb ἀξιο-, una de les característiques d'Ign. (cf. Brown, *Writings* 15).

«—per cert, la que exerceix la presidència de l'amor...—», gr. καὶ προκαθημένη τῆς ἀγάπης: incís parentètic, explicatiu de la manera com la comunitat de Roma exerceix la «presidència».

«segons la llei cristiana», gr. χριστόνομος L(SSMAAmCl), majoria d'editors: χριστώ(-ο-)νομος z(Am)g, Lake, om. M. La segona lectura es deu, òbviament, a un procés d'assimilació amb πατρώνυμος.

«als qui resteu units»: Ign. passa sense solució de continuïtat del fem. sg. (comunitat) al masc. pl. (membres que l'integren), regides ambdues construccions en datiu per πλεῖστα χαίρειν.

«a qualsevol dels seus preceptes», gr. πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ G¹HKLCg, editors: πάσαις ἐντολαῖς αὐτοῦ TSm(A)Am. L'ús de πᾶς + subst. inarticulat, en Ign., exclou el pl. (en Eph 19,2 i Rom 4,1 s'empra el pl., però el subst. porta art.).

«i esteu depurats de qualsevol tonada estranya», gr. ἀποδιῦλισμένοις ἀπὸ παντὸς ἄλλοτριῦ χρώματος. ἀποδιῦλιζω, «filtrar, purificar», en sentit metafòric, és un dels molts termes que Ign. comparteix amb els valentinians (cf. Lightfoot II/2, 193-194; Schoedel 166-167), la qual cosa no vol dir que Ign. en depengui, sinó senzillament que provenen d'un tronc comú. Tractant-se d'un lexema resultatiu, el perf. pass. ἀποδιῦλισμένοις denota un estat simultani amb el pr. del text (cf. Phld 3,1), sense implicar una acció passada que hagi conduït a aquest estat, tot i que no l'exclou (cf. Mateos, *Aspecto* §§ 396-397). χρώμα, a més de «color», té el sentit de «melodia, tonada», sentit que Ign. empra aquí i en la Carta als efesis (Eph 4,2: cf. Bartsch, *Gnostisches Gut* 107; A. Skeris, *Χρῶμα θεοῦ*, Altötting, Copenrath, 1976. Contra: Schoedel 167, n. 14). Ign. se serveix sovint de la imatge musical d'un cor que canta a l'uníson (Eph 4,2; Rom 2,2), per a designar la unitat que regna en la comunitat.

«en unió del Messies Jesús», gr. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ HTCM: ἐν Ἰ. Xp. G¹KL SmAAmg, editors. La primera sembla més arcaica, car considera encara vigent la funció de Jesús com a Messies; la segona podria ser fruit de la tendència a considerar-ho com un nom compost.

co m e n t a r i

La primera carta que Ignasi escrigué fou, sens dubte, la Carta als romans, segons s'infereix del seu contingut i de la datació que hi posa a la fi, «Us he escrit això el vint-i-quatre d'agost» (Rom 10,3), l'única que en porta: Ignasi tem que la comunitat de Roma, per un afecte desordenat envers la seva persona, no desbarati els seus plans, i els escrigué a corre-cuita

una carta perquè no s'immisceixin en els seus afers. La seva arribada a Roma és imminent. Els destinataris se n'assabenten en acabar de llegir-la. El fet que aquesta carta fos destinada a Roma repercutirà molt favorablement en la seva transmissió, en restar aïllada de les cartes asiàtiques. En efecte, de les set cartes que componen la recensió mitjana, considerada per la majoria després de mig mil·lenni de discussions aferrissades i partidistes com l'única autèntica, les sis destinades a les comunitats asiàtiques presenten una sèrie d'amplificacions sobre els tres graus de la jerarquia eclesiàstica que no sols no compareixen en la Carta als romans, sinó que —com comprovarem en el seu moment— contradiuen la presentació que Ignasi fa de si mateix com «el bisbe de Síria» (2,2) i la puntualització que introduirà vers la fi de la carta afirmant que, en lloc d'ell, l'únic pastor que supervisarà la seva església de Síria serà Déu, Jesús Messies (9,1).

Igual que en les altres cartes, Ignasi es presenta en l'encapçalament de la carta amb un doble nom: «Ignasi, de nom també Teòfor». A semblança de Pere («Simó, l'anomenat Pere», Ac 10,5.18.32; 11,13), i de Pau («Saule, de nom també Pau», 13,9), Ignasi té un nom doble: «Ignasi», nom llatí grecitzat que li imposaren en néixer els seus pares, molt probablement pagans, i «Teòfor» (lit. «el portador de Déu / Jesús Messies»), nom cristià.

Immediatament després del remitent, segons costum hel·lenístic, ve el nom dels adreçats, un col·lectiu en el nostre cas, «la comunitat» de Roma. Malgrat que el nom de «Roma» apareix dues vegades en el si de la carta, acoblat sempre al punt de partença, «Síria» (5,1; 10,2: cf. encara Eph 1,2 i 21,2), a fi d'assabentar els cristians romans sobre el llarg trajecte que està duent a terme, en l'encapçalament no es menciona juntament amb els apel·latius descriptius de la «comunitat», com en les altres cartes (cf., p. e., Tr insc, Eph insc), sinó de forma indirecta en una proposició subordinada: «la qual, a més, presideix en la capital del territori dels romans».

Comença la salutació —la més àmplia de les cartes ignasianes— al·ludint a la misericòrdia de què ha estat objecte la comunitat per part de «la magnificència del Pare Altíssim (ὕψιστου)»: és l'única vegada en les cartes d'Ignasi en què el Pare és qualificat amb la designació del Déu suprem del paganisme, en atenció probablement a la comunitat de Roma enfrontada al Panteó dels déus pagans. La ulterior qualificació de Jesús Messies com «el seu únic Fill», única també en el seu gènere (cf. Mg 9,1 i Phld 9,1, en context antijudaïtzant), aniria també en aquesta direcció.

En el segon període apareixen dos atributs que descriuen de quina manera ha estat objecte de «misericòrdia» la comunitat, a saber, ha estat «estimada i il·luminada», referència implícita al baptisme, «per designi del qui es complau en tot el que existeix». No es tracta del simple «voler» de Déu, pel qual cridà l'univers a l'existència, sinó del «designi amorós» de Déu, en virtut del qual la comunitat de Roma ha estat «estimada / il·luminada» per Déu en proporció (noteu la inversió quiàstica) a la «fe / amor» que ha demostrat a Jesús Messies. Aquest és qualificat de «el nostre Déu», expressió molt arcaica, emprada sovint i quasi de manera exclusiva per Ignasi en les cartes autèntiques (cf. Eph insc; 15,3; 18,2; Rom insc [2x]; 3,3; Pol 8,3; com també «el meu Déu»: Rom 6,3; Phld 6,3; així com altres expressions equivalents: cf. Eph 1,1; 7,2; 19,3; Mg 6,1*; Tr 1,2*;

7,1; 11,2; Rom 9,1 i vl [H]; Sm 1,1; 6,1 vl [Sf Tim., Lightfoot]; 10,1) i que evitaran sistemàticament tant l'autor de la recensió mitjana com el de la llarga.

La menció del lloc on radica la comunitat no apareix entre els elements convencionals de l'adreça (que en grec es troben tots en datiu), sinó en el si d'una amplificació introduïda per un relatiu (ἥτις καὶ προκάθηται): «la que presideix en la capital del territori dels romans». La comunitat de Roma, en virtut de la capitalitat de la ciutat, centre de poder de tot l'Imperi romà, exerceix també ella una presidència. De primer antuvi no es diu en què consisteix ni sobre qui s'exerceix. Després d'un reguitzell d'epítets, en què Ignasi es desfà en elogis de la comunitat-president, introdueix un incís parentètic, a fi de puntualitzar que la seva presidència no serà despòtica sinó d'amor. El fet de no explicitar-se ni en la primera ni en la segona menció sobre qui s'exerceix aquesta presidència no vol dir que Ignasi no ho tingués clar; al contrari, dona per suposat que la comunitat de Roma, per raó de la seva ubicació en la capital de l'Imperi, deté una certa capitalitat respecte de les altres comunitats. Aquesta primacia, però, no està fundada en el poder sinó en l'amor. Els dos qualificatius que vénen després corroboren aquesta precisió: «segons la llei cristiana» (χριστόνομος), car la llei del Messies / Crist és la llei de l'amor; «a semblança del Pare» (πατρώνυμος, lit. «que deriva / porta el nom del Pare»), car presideix la germanor amb el mateix amor amb què el Pare presideix l'univers (τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα): portar el mateix nom comporta identificar-se amb la seva mateixa manera d'obrar.

No pretenc entrar aquí en la discussió sobre si de l'expressió d'Ignasi es podria inferir un argument a favor del Primat de Roma. Són innombrables els estudis i articles a favor i en contra, condicionats generalment per la confessió a què pertanyen els respectius autors. Parlar d'una primacia personal és un anacronisme. En la carta adreçada als romans no consta ni tan sols el nom del responsable, «supervisor / bisbe» (ἐπίσκοπος) del «territori dels romans», tot i que és precisament en aquesta carta on Ignasi es presenta com «el bisbe de Síria» (τὸν ἐπίσκοπον Συρίας, 2,2) i on demana pregàries per a «l'església de Síria» (τῆς ἐν Συρίᾳ ἐκκλησίας), la qual —puntualitza— «en lloc meu, es val de Déu com a pastor: únicament Jesús Messies la supervisarà (ἐπισκοπήσει) i el vostre amor» (9,1), «l'amor», precisament, del qual deté la presidència la comunitat de Roma. No hi ha dubte que la comunitat de Roma està estructurada i que entre les múltiples funcions i carismes hi ha probablement qui exerceix el ministeri del bisbe, però el sentit comunitari predomina encara per damunt del personalisme. El centre inequívoc de la comunitat és Jesús Messies, el Déu-Pastor. Ni tan sols en la salutació final esmenta Ignasi cap nom en concret de la comunitat de Roma, i això que els tramet una salutació personal de Crocos, «persona molt estimada per mi» (10,1), un efesi (cf. Eph 2,1) conegut òbviament dels romans. Això sol hauria de fer reflexionar els qui han donat crèdit al refonedor, el qual tingué l'habilitat de constituir bisbes els delegats de les comunitats asiàtiques mencionats en primer lloc en l'encapçalament de les respectives cartes que Ignasi els envià. La contraprova la tenim en l'encapçalament de la Carta als filadelfis, on el refonedor es li-

mita a fer dir literalment a Ignasi: «Aquest bisbe, sé que...» (Ἐπίσκοπον ἔγνων, Phld 1,1a), sense mencionar cap nom, i això que Ignasi aparenta en aquesta carta que ha estat personalment a Filadèlfia i ha discutit acaloradament amb alguns que el volien enganyar (cf. 7,1-2)! La raó és molt senzilla: el refonedor no podia comptar amb cap nom propi, car la Carta als filadelfis no és sinó la continuació de la primitiva Carta als magnesis (cf. *Letters* 59).

En el quart període, Ignasi hi introdueix (com en les inscripcions de les cartes als magnesis [Mg insc + Phld insc] i als tral·lians [Tr insc]) una salutació («a la qual adreço també la meva salutació») en nom de Jesús Messies, a qui presenta de nou com a «Fill del Pare», en termes molt íntims i relacionals.

En el cinquè període passa del col·lectiu, «comunitat», a referir-se als membres que la constitueixen, igual que en els dos períodes subsegüents. En el cinquè els considera completament «units», materialment i espiritual, als preceptes del Senyor; en el sisè insisteix que són «plens» de la gràcia de Déu; mentre que en el setè diu el mateix en negatiu, al·ludint a l'absència de qualsevol nota discordant que pugui fer desafinar el cant de lloança que entona la comunitat i, probablement, a la «depuració / clarificació» de què han estat objecte respecte dels «sons estranys» que emet l'heretgia. És l'única al·lusió que conté la carta. Més aviat sembla que Ignasi ho dona per suposat. Que els docetes se li han anticipat a Roma, després de causar estralls en les seves comunitats, ho pot deduir del fet que han estat de pas per Efes provinents de Síria (cf. Eph 9,1).

Finalment, en el darrer període, s'explicita, com de costum, l'element convencional de les salutacions epistolars: «Us desitjo (el·líptic) que us alegreu d'una manera irreprotxable», sempre i quan no s'infiltri entre ells l'heretgia, «en unió de Jesús Messies, el nostre Déu», segona vegada que apareix aquesta expressió arcaïtzant. Quasi sempre que Ignasi menciona «Déu», fa referència al Déu proper que s'ha manifestat en l'home Jesús.

B. INTRODUCCIÓ

Motiu de la carta: No m'heu de procurar res més que la immolació a Déu

1,1. Atès que, després de pregar Déu, m'ha estat donat de veure els vostres admirables rostres —fins al punt de rebre molt més del que havia demanat (espero, en efecte, de poder-vos saludar encadenat per la causa del Messies Jesús, sempre i quan entri en el designi diví de ser trobat jo digne d'arribar fins a la fi; **1,2.** l'inici, de fet, és fàcil de pair, sempre i quan obtingui la gràcia d'assolir sense impediments la meva herència, car temo el vostre afecte, no fos cas que em faci un tort: a vosaltres, en efecte, us serà fà-

cil de fer el que voleu; a mi, en canvi, em serà difícil d'assolir Déu, en cas que vosaltres m'estalviéssiu de morir; **2,1.** no vull pas que sigueu complaents als homes, sinó que sigueu complaents a Déu, com de fet el complaeu; efectivament, ni jo tindrè mai més una ocasió semblant d'assolir Déu, ni vosaltres, llevat que guardeu silenci, no podreu signar una obra més excel·lent que aquesta: car, si guardeu silenci respecte a mi, jo seré paraula de Déu; però, si us apassioneu per la meva persona, tornaré a ser veu)— **2,2.** no em procureu res més que el fet de ser immolat a Déu, mentre encara està preparat l'altar, per tal que, havent format un cor amb l'amor, entoneu un cant al Pare per mitjà del Messies Jesús, a saber, que Déu ha considerat digne el bisbe de Síria de trobar-se a l'Occident després d'haver-lo fet cridar de l'Orient: és bo de pondre's del món cap a Déu, a fi de ressorgir jo cap a ell.

«Atès que, després de pregar...», gr. Ἐπεὶ εὐξάμενος zAAm(C)gM, editors: ἐπευξάμενος (deprecans) Ll(SSm), Hilgenfeld; «but they seem to be attempts to mend the anacoluthon of ἐπεὶ εὐξάμενος κ.τ.λ.» (Lightfoot II/2, 194). La sentència, però, no s'ha de considerar com un anacolut: l'apòdosi corresponent (πλέον [δέ, cf. *infra*] [μοι μὴ παράσχησθε κτλ.: 2,1] no ve sinó després d'una llarga digressió (composta de set oracions explicatives introduïdes totes elles amb l'enclítica γάρ: 1,1c-2,1), provocada al seu torn per un incís parentètic (ὡς καὶ πλέον <ἢ> ἠτοῦμεν λαβεῖν: 1,1b), adossat a la pròtasi.— πλέον zL(Sm)ACg, editors: + ἢ (ἠτοῦμεν), conj. Lightfoot, cf. Am (quantum petii, plus etiam accepi), probablement omès per homeoarcton.— Pel que fa a l'ús de ὡς + inf., expressant la conseqüència, vegeu Lightfoot II/2, 195.

«designi diví», gr. θέλημα LSSmCg, editors (cf. Sm 11,1 [Eph 20,1 i el correlatiu Pol 8,1 pertanyen a l'interpolador]: τοῦ θεοῦ zAAmM).

«serà... serà», gr. ἐστὶν... ἐστὶν, pr. per fut. (B.-D.:—R. § 323).

«en cas que vosaltres m'estalviéssiu de morir», gr. εἰάνπερ ὑμεῖς φείσησθέ μου G¹HKSAm(C)Mg (codd. n c) l: + μὴ (φείσησθε) LS(A)g (codd. m v). Cf. Bailly 2058: φείδεσθαί τινος ὡς μὴ φονεῦσαι, «épargner qqn de façon à ne pas le tuer»; Liddel-Scott-Jones, s. v. φεῖδομαι I. La rec. llarga afegeix προφάσει φιλίας σαρκίνης (cf. 2,1f: εἰάν ἐρασθῆτε τῆς σαρκός μου), potser amb raó. (L'omissió d'aquest incís, «sota pretext d'afecció per la meva persona», tan d'acord amb el context de la carta, podria haver donat peu a la inserció de la negació.) La condició està acoblada a la *dificultat* que experimenta Ignasi d'assolir Déu, mentre els creients romans no desisteixin de dur a terme llur propòsit de deslliurar-lo —com sigui— de la mort. Una aital empresa —diu— és fàcil per als cristians de Roma: en què pot consistir aquesta *facilitat*? Bauer 244-245, també s'ho preguntà: «Oder wurzelt seine Angst in der Annahme, die Römer würden versuchen, seinem bereits abgeschlossenen Prozess (...) durch Einlegung einer Berufung zur Wiederaufnahme zu verhelfen, oder sie könnten an die kaiserliche Gnade appellieren?»

«ni vosaltres, llevat que guardeu silenci, no podreu signar...», gr. οὐτε ὑμεῖς, εἰάν σιωπήσητε..., ἔχετε ἐπιγραφῆναι, en positiu (parafràsticament: «ni vosaltres no tindreu una ocasió semblant —ocasió que tindríeu en cas que guardéssiu silenci— de

signar...»). La més gran obra d'art que els cristians romans poden realitzar i avalar amb llur signatura és el silenci absolut respecte de la condemna d'Ign.

«jo seré paraula de Déu», gr. ἐγὼ λόγος θεοῦ L(Am), Lightfoot, Funk, Hilgenfeld, Krüger, Lake, Bauer, Lelong, Bihlmeyer, Fischer: λόγος γενήσομαι θ. SSmC, Ioannes Mon. (Lightfoot II/1, 151), Zahn, ἐγὼ γενήσομαι θ. z(A)BmgM, Camelot.

«tornaré a ser veu», gr. φωνή LSSm(Am)BBmC, Ioannes Mon., Lightfoot, Funk, Hilgenfeld, Krüger, Lake, Bauer, Lelong, Bihlmeyer, Fischer: τρέχων zABmgM (cf. 1Cor 9,24), Camelot, ἦχώ conj. (Cureton), Bunsen, Zahn. «Es kommt dem Ign. sichtlich auf dem Gegensatz von λόγος und φωνή an» (Bauer, AAVV II 245; cf. Fischer 185, n. 11).

«no em procureu res més», gr. πλέον μοι μὴ παράσχησθε, és a dir, l'apòdosi o proposició principal que completa el significat de la primera subordinada, la pròtasi de 1,1a. πλέον G'HKSA(C), Zahn, (Lightfoot,) Funk, Lake, Lelong, Camelot: + δέ TL(SmAm)gM, Bihlmeyer, Fischer. L'addició de la partícula δέ impedeix que el període faci la funció d'apòdosi, constituint-lo en un període independent; de retruc, deixa anacolútic el període inicial.— παράσχησθε G'K, editors: -εσθαι (sic) H, -ητε T, tribuetis L, -εσθε M, παρέσχεσθε g.

«per mitjà del Messies Jesús», gr. ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ zgM, Zahn, Funk, Lake, Lelong, Fischer, Camelot: ἐν Ἰ. Χρ. LS(SmAAm), Lightfoot, Bihlmeyer. Un cas semblant al que hem trobat més amunt en la inscripció.

«després d'haver(-lo) fet cridar de l'Orient», gr. ἀπὸ ἀνατολῆς μεταπεμψάμενος, text de la rec. mitjana: + τὸν ἑαυτοῦ παθημάτων μάρτυρα gl, llicó de sabor massa arcaic com perquè hagi estat excogitada per l'autor de la rec. llarga. ¿S'inspira aquest en 1Pe 5,1 o conserva un text molt primigeni, emparentat amb la singular confessió d'Ig. a Sm 3,1? (Lightfoot II/3, 268, se n'adona: «Or perhaps he misinterpreted Smyrn. 3».) La qüestió s'hauria de reexaminar. El suport textual és, certament, molt precari. Tanmateix, μεταπεμψάμενος (freqüent en la veu mitjana amb sentit actiu, cf. Liddel-Scott-Jones 1115) té per subj. ὁ θεός i, per tant, «Déu» —en cas de retenir aquesta llicó— seria el Messies Jesús, car seria ell qui hauria «fet cridar de l'Orient el testimoni dels seus propis sofriments» (cf. 6,3: μιμητὴν εἶναι τοῦ πάθους τοῦ θεοῦ μου), una de les característiques més singulars d'Ig. —segons acabem de comprovar en el comentari de la inscripció—. L'autor de la rec. llarga obvia de forma sistemàtica aquestes expressions tan atrevides (cf. *Letters*, n. 44). Tot i que la rec. llarga de Rom no conté les típiques amplificacions d'aquesta rec., pel que fa al fenomen que ens ocupa, parafraseja igualment les expressions massa dures per a les oïdes postnícenes (compareu, pel que fa a l'ús de θεός, aplicat a Jesús, les rec. mitjana i llarga de Rom insc; 3,3; 6,3; 9,1): en el cas present, tant la versió llatina (l) com els diferents còdexs grecs (g) esquiven la dificultat oferint una sèrie de variants tendents totes elles —amb més o menys encert— a desconnectar μεταπεψ. d'aquesta singular llicó (vegeu Lightfoot II/3, 268!), senyal inequívoc que la llegiren en el substrat ignasià. D'altra banda, el part. μεταπεψ., atesa la llunyania de τὸν ἐπίσκοπον Συρίας, sembla demanar, almenys, un pronom que li faci de complement directe. Així ho entengué el Metafrastes (M el fa precedir de τοῦτον, cf. Lightfoot II/2, 202). És possible que la dita llicó constituís originàriament el seu complement natural.

c o m e n t a r i

Com era d'esperar, tractant-se d'una carta de la qual depenia la seva credibilitat als ulls de les comunitats de Síria, Ignasi revela tot seguit als romans les raons que l'han mogut a escriure'ls. Els mòbils que l'impel·liren a anticipar-se per carta a la, d'altra banda, ja imminent arribada a Roma, només els podem escatir del contingut de la mateixa carta. Tenint en compte, segons els diu al terme de la missiva, que uns delegats de l'església de Síria l'han precedit per tal d'informar a la comunitat de Roma sobre els esdeveniments que han desembocat en la seva condemna (cf. 10,2, comentari) i que, ara, es val novament d'uns efesis com a correus de la carta que els està escrivint des d'Esmirna (cf. 10,1), hi deu haver raons de força major que justifiquin uns desplaçaments tan llargs, amb les dificultats de tota mena, previsibles i imprevisibles, que havien d'afrontar. A més d'això, cal no oblidar que la breu estada d'Ignasi a Esmirna ha mogut les comunitats asiàtiques a enviar una sèrie de delegats (cinc d'Efes, quatre de Magnèsia i un de Tral·les, els noms dels quals ha aprofitat el refonedor per a repartir càrrecs eclesiàstics a qui més vol) perquè li testimoniesin llur afecte i li alleugessin els sofriments.

És més, tenim constància de tres (més que de dos) enviats per l'església de Síria (Filó, Gaius i Agatòpod: cf. Sm 10,1 [*Letters* 70]), els quals han sortit darrere d'ell, han passat per Efes i finalment l'han aconseguit a Esmirna, portadors de bones notícies sobre la clarificació que s'ha verificat en el si de les comunitats de Síria. L'arribada inesperada d'aquests missatgers amb l'encàrrec de comunicar-li el canvi radical que s'ha operat entre les comunitats de Síria després de la seva partença, fins al punt que han fet les paus entre elles, animarà Ignasi en la seva difícil situació i el mourà a escriure una carta a la seva església aprofitant el retorn dels missatgers a Síria, als quals s'unirà un dels efesis que farà ensems de correu d'Ignasi i d'ambaixador / delegat de la comunitat d'origen (cf. Sm 11,3a; Pol 8,2). Tot i que la carta no se'ns ha conservat, tenim constància dels principals continguts: l'ambaixador s'ha de congratular amb els sirians per la pau recuperada i pel restabliment del cos comunitari que s'havia malmès amb les divisions i cismes interns (cf. Sm 11,2), així com per la bonança que els ha sobrevingut després de la tempesta i perquè finalment han arribat a port (cf. Sm 11,3b). Ignasi no fa cap mena de referència a la fi d'una presumible persecució.

La proliferació de delegats, correus, missatgers i ambaixades seria inexplicable en una situació de persecució. (Prescindim, per raons òbvies, de la vera i pròpia processó d'ambaixadors i de correus amb cartes de totes les esglésies veïnes i, fins i tot, de la de Filips que orquestrà l'autor de la recensió mitjana: cf. Pol 7,2; 8,1; PolPhil 13.) L'estudi de Harrison (*Poly-carp* 83ss) ha deixat ben clar que de les actuals cartes d'Ignasi no es pot deduir ni molt menys que la seva condemna a mort fos el resultat d'una persecució. Els únics indicis, i encara molt lleus, provenen de la ploma de l'interpolador, el primer que —intencionadament o no— féu donar un

tomb al text ignasià (cf. Phld 11,1; PolPhil 13,2). El fet que des de temps immemorials s'hagi interpretat en aquests termes, i que encara avui es continui fent, dificulta enormement la comprensió de la Carta als romans. (L'article recent de Ch. Trevett, *Ignatius 'To the Romans' and I Clement LIV-LVI*, dins *VCh* 43 [1989] 35-52, podria ser exponent d'un canvi profund d'opinió i d'acostament a les tesis aquí defensades.)

En interpretar aquesta carta la majoria de comentaristes en clau de persecució —i, per cert, de persecució generalitzada—, recau sobre Ignasi la sospita d'un personatge que vol assolir el martiri sigui com sigui, fent cas omís d'algunes de les principals recomanacions respectades pels cristians en temps de persecució, la de fer-se escàpol en quant fos possible de les ràtzies dels perseguïdors i, més encara, la de no presentar-se voluntàriament a les autoritats. Dificilment es pot deslliurar Ignasi, en aquesta clau d'interpretació, de l'acusació de presumir de sentiments d'autoimmolació i de menyspreu davant la mort. D'altra banda, la súplica reiterada adreçada per ell als cristians romans perquè guardin silenci absolut respecte a la seva persona, constitueix un veritable contrasentit en temps de persecució. L'afirmació que Ignasi afronta la mort «com un vencedor que marxa victoriós» cap al martiri (Schoedel 178-179), no farà sinó complicar la ja de per si delicada comprensió de la seva gesta.

Ignasi comença la carta manifestant als cristians de Roma que, finalment, ha estat escoltada per Déu la seva petició de poder-los saludar personalment (1,1a). És més —precisa a continuació en una llarguíssima digressió—, ha rebut molt més del que demanava (1,1b), car no sols els podrà veure, sinó que espera de poder-ho fer en qualitat de «encadenat per la causa del Messies Jesús» (1,1c). Això sí —puntualitza dins la digressió a base de set explicatives—, el seu somni només es podrà materialitzar si els romans desisteixen de llur propòsit d'exercir influències prop de les autoritats imperials per aconseguir la seva alliberació. Ens trobem davant el motiu real de la carta.

L'encadenament d'incisos aclaridors ha allunyat de tal manera l'apòdosi corresponent a la pròtasi inicial que ha donat peu a considerar el període com un anacolut i a fer-hi una lleugera correcció que ha transformat l'apòdosi en un període independent. L'única forma de visualitzar el fil primigeni del discurs és la d'inserir entre guions la llarga digressió i posar entre parèntesis les set explicacions que, per raó del més que comprensible estat d'ànim d'Ignasi i del temor que una intervenció dels cristians de Roma podria capgirar els seus plans, s'han anat atropellant —com qui diu— en la seva ment i s'han materialitzat en un dictat vivíssim i apassionat.

Les cartes d'Ignasi són amarades de pregàries i de peticions d'oració per les necessitats més imperioses, sobretot per l'església de Síria, perquè recuperi la pau (Eph 21,2; Mg 14b-d; Tr 13,1b; Rom 9,1), i per ell personalment, per tal que assoleixi Déu gràcies al martiri (Eph 1,2; 11,2; Mg 14b; Tr 12,2.3; 13,3; Rom 3,2; 8,3; Phld 5,1; 8,2; Sm 11,1; Pol 7,1), com també de referències a la pau ja aconseguida (Phld 10,1; Sm 11,1.3; Pol 7,1). La petició que havia adreçat a Déu de poder «veure els vostres admirables rostres» (1,1a), li ha estat concedida amb escreix: no solament tindrà ocasió de contemplar la comunitat que deté la presidència de l'amor, instruïda

i organitzada per Pere i Pau (cf. Rom 4,3), sinó que la podrà visitar envoltat d'unes cadenes que el qualifiquen com a testimoni fefaent de la causa del Messies Jesús. Si no hi ha persecució, com s'explica que Ignasi vagi a Roma carregat de cadenes, camí del martiri? Hi pot haver «martiri» sense persecució declarada? Tot depèn de quina hagi estat la causa de la seva condemna. Més endavant tornarem sobre aquesta qüestió, quan hàgim recollit més dades sobre la seva situació actual i la decisió que, amb anterioritat, va prendre ell amb plena llibertat (cf. 4,1), presentant-se ell mateix a les autoritats romanes (cf. Sm 4,2). El procés de Jesús i el seu tenen una sèrie de paral·lels colpidors. Retinguem, de moment, que —siguin quines siguin les causes de la seva condemna— Ignasi té plena consciència que està «encadenat per la causa del Messies Jesús» (1,1c: cf. Eph 1,2; 3,1; 21,2; Tr 1,1; 5,2; 10,1; Rom 4,3; Phld 5,1; Sm 4,2; 11,1).

En el si de les dues primeres explicatives formula Ignasi dues condicions (encapçalades per ἔάνπερ), l'acompliment de les quals considera del tot imprescindible perquè pugui assolir l'objectiu de la seva vida. Ambdues estan, de fet, en les mans de Déu. Cal, en primer lloc, que entri en els plans de Déu —no és un dir, sinó l'expressió d'un desig intens— que «sigui trobat digne d'arribar fins a la fi» (1,1d). El disegni de Déu podria quedar frustrat per defallença pròpia o per causes a ell alienes. Ignasi no té, ni de lluny, la plena seguretat que podrà resistir fins al final. Li cal, en segon lloc, la gràcia de Déu per a dur a bona fi aquests inicis tan prometedors i assolir, així, sense impediments (ἀνεμποδίστως) la seva herència (1,2ab). Ignasi és ben conscient que està en les mans de Déu i, per tant, que és pura gràcia seva que pugui assolir aquesta herència (una frase semblant en Sm 11,1). L'«herència» no és el martiri, sinó l'estat benaurat dels sants (cf. Eph 11,2; Tr 12,3; Phld 5,1).

Els «impediments» només poden venir de part de la comunitat de Roma. És el que expressa sense embuts en la tercera explicativa: «car temo el vostre afecte, no fos cas que em faci un tort» (1,2cd). Des del seu punt de vista, els romans poden ser injustos envers ell si duen a terme llur propòsit. El fet que els clavi per la cara que «els serà fàcil de fer el que volen» (1,2ef), pressuposa que la comunitat de Roma no sols té plena llibertat de moviments, sinó que té intenció (ὁ θέλετε) de pressionar davant les més altes instàncies, per tal que anul·lin la condemna, i que tenen l'èxit assegurat (εὐχερὲς ἔστιν). Indirectament, ens assabentem que a Roma no sols no hi ha cap mena de persecució contra els cristians, sinó que aquests tenen persones prou influents per a aconseguir el sobreseïment de la causa, malgrat tractar-se d'una condemna ja ferma (cf. Eph 2,1; 12,1; Tr 3,3; Rom 4,3). Per això insisteix que li serà molt difícil (δύσκολόν ἔστιν) d'assolir Déu, si ells li estalvien de morir deslliurant-lo de la condemna (1,2gh). Aquesta tercera condició (tercer ἔάνπερ) és molt diversa de les dues precedents: si els cristians de Roma «estalvien» Ignasi de morir devorat per les feres, empresa «fàcil» —pel que es veu— per a la comunitat de Roma, li «serà difícil», a Ignasi, d'assolir «Déu», Jesús Messies, el seu objectiu més preuat.

Ignasi no vol que els romans actuïn per respectes humans —sens dubte, la qualitat del personatge s'hi prestava—; al contrari, a qui han de com-

plaure és a Déu, com de fet —els diu— ja ho fan (2,1ab). L'avinentesa que se li presenta és única: assolir Déu, expressió que es repeteix al llarg i ample de totes les cartes i en la qual «Déu» és Jesús, el Mestre, l'objectiu suprem que tracta d'aconseguir el deixeble. Una ocasió semblant, els recorda, no tornarà mai més (2,1c). Però tampoc ells, els romans, no podran posar llur firma en una obra més excel·lent que aquesta, llevat que guardin silenci absolut respecte del que veritablement va passar a Síria (2,1d). Ignasi compta que, a hores d'ara, la comunitat de Roma ja ha estat plenament informada sobre els greus aldarulls que esclataren entre les comunitats de Síria i que desembocaren en la seva condemna, a tall d'escarment públic i notori, per part de les autoritats romanes: els delegats de l'església de Síria els hauran contat fil per randa el que realment va succeir i quins eren els veritables responsables dels aldarulls.

Fent un joc de paraules amb dos mots emparentats, si bé de contingut ben divers, com són «veu» i «paraula», mots que, si bé tenen ressonàncies gnòstiques —com han evidenciat els estudis comparatius i se n'han fet ressò els comentaris—, no en tenen menys de bíbliques (i de populars, com encertadament apunta Schoedel 171), estableix un aparent contrasentit: mentre que el «callar» dels romans li reportarà d'esdevenir «paraula», llur «parlar», dictat per un amor apassionat envers la seva persona, farà que torni a ser mera «veu», sense contingut ni eficàcia (el concepte hebreu de «paraula eficaç» juga també aquí el seu paper: no oblidem d'on procedeix Ignasi). Parlar de gnosticisme en temps d'Ignasi representaria un palès anacronisme. El que sí apareixen, i per cert en el moment en què comencen a distanciar-se de les comunitats creients, són les tendències docetes. Fins fa ben poc compartien la mateixa Eucaristia i, per tant, les mateixes creences, idees, terminologia. Ara se n'estan distanciant: en teoria, «perquè no confessen que l'Eucaristia sigui el Cos del nostre Salvador, Jesús Messies, el mateix cos que sofrí passió pels nostres pecats, el mateix cos que el Pare ressuscità per la seva bondat» (Sm 7,1); en la pràctica, perquè —a causa de llur elitisme espiritual— s'han desentès per complet dels més pobres i desvalguts (Sm 6,2). No té res d'estrany, doncs, que tant Ignasi com els docetes, pel fet de derivar d'un tronc comú, comparteixin unes mateixes categories mentals i, fins i tot, que tinguin en comú algunes expressions i elucubracions mítiques que posteriorment els sistemes gnòstics s'haurien apropiat en exclusiva.

Fins ara Ignasi ha argumentat —com aquell qui diu— de viva *veu* contra els docetes, fent recurs a un argument *ad hominem* contra els qui negaven que Jesús hagués patit i mort realment: si Jesús va sofrir passió en aparença, també ell està encadenat en aparença i, en el fons, mor en va (cf. Tr 10; Sm 4,2). La seva *paraula* serà eficaç, és a dir, esdevindrà en realitat paraula-testimoni, quan hagi assolit la meta. Si se n'escapoleix, per les raons que sigui, els heretges sempre podran fer-li retret que també ell diu i no fa.

L'única cosa que els cristians de Roma li han de procurar —l'apòdosi conté la petició principal— és la d'oferir-lo a Déu en forma de libació sobre l'altar del sacrifici que ja està preparat (2,2ab). Mentre que en les altres cinc ocurrències, l'«altar» és figura de la comunitat reunida per a cele-

brar l'Eucaristia (cf. Eph 5,2; Mg 7,2; Tr 7,2a.b; Phld 4,1), aquí pren un altre sentit: l'«altar» serà l'arena del Colosseu flavià. L'expressió «mentre encara (està preparat)» (ὡς ἔτι, cf. Phld 5,1; Sm 9,1) pressuposa que podria deixar d'estar-ho: tal seria el cas si els romans, en comptes de guardar silenci, parlessin a favor seu.

Però Ignasi no es conforma amb aquesta actitud de no ingerència dels romans. L'«amor» que li professen l'han de reconvertir: en comptes d'actuar per apassionament, s'han de reunir «formant un cor amb l'amor» per tal d'entonar un cant de lloança al Pare per mitjà del Messies Jesús (2,2c). En la Carta als efesis empra la mateixa imatge a fi de visualitzar la unitat i concòrdia de tots i cada un dels membres de la comunitat (cf. Eph 4,2). Aquí no està en joc la unitat, sinó la forma com li han de demostrar llur afecte.

La lletra de l'himne que han d'entonar els la suggereix el mateix Ignasi: «que al bisbe de Síria Déu l'ha considerat digne de trobar-se a l'Occident després d'haver-lo fet cridar de l'Orient» (2,2d). És simptomàtic que els comentaristes hagin donat més crèdit a la tradició que al mateix Ignasi. De fet, d'un examen atent de les cartes considerades com a autèntiques de la recensió mitjana —ja hem dit al començament que la Carta als romans no formava part de la primitiva compilació «policarpiana» i que, per aquest motiu, no va poder ser interpolada— se'n dedueix que Ignasi era un «diaca»: en els passatges interpolats Ignasi s'enquadra ell mateix en l'estament dels diaques, tant quan fa referència al tercer grau de la jerarquia (Phld 4; Sm 12,2), com quan parla d'un diaca en particular (Eph 2,1; Mg 2,1). Ignorant de la veritable funció que exercí Ignasi —per desconeixement de la Carta als romans— l'interpolador l'identifica amb els diaques i, més en concret, amb un diaca de l'església d'Antioquia de Síria, envoltat de l'aurèola de «màrtir», a fi de donar més força a la invitació que posa en boca d'ell a obeir i a sotmetre's al bisbe i al presbiteri (cf. *Letters* 34-38). A partir del moment en què la Carta als romans ha entrat a formar part de la dita compilació, s'ha produït de manera acrítica una *conflatio* entre el «diaca» i «màrtir» de l'església d'Antioquia i «el bisbe» de Síria, resultant-ne «el bisbe i màrtir d'Antioquia». La contundència de l'afirmació continguda en la Carta als romans ha eclipsat les repetides expressions en què Ignasi parlava dels diaques com a «col·legues» seus.

En la carta que estem comentant no es parla mai de «Antioquia», ni tan sols quan el context més aviat demanaria que es parlés de la ciutat d'origen i no de la província (5,1: «des de Síria fins a Roma lluito amb feres»; 10,2: «Referent als qui m'han precedit de Síria cap a Roma»; una expressió semblant en Eph 1,2), sinó sempre i únicament de «Síria», tant a propòsit de la seva funció de bisbe-supervisor d'aquesta província (Rom 2,2d) com de l'església allí radicada (9,1). Tampoc no en parla mai en les cartes escrites des d'Es-mirna, quan demana pregàries per l'església de Síria (Eph 21,1; Mg 14b.d; Tr 13,1). En les cartes escrites des de Troes (totes elles espúries, en quant als destinataris, no així en quant als continguts), es parla de «Antioquia de Síria» un cop en cada carta, quan —imi-

tant dades autèntiques— es diu que la dita església s'ha pacificat (Phld 10,1; Sm 11,1; Pol 7,1), però es manté el nom de Síria en els passatges autèntics en què es parlava de l'ambaixador que hi aniria, membre de la comunitat d'Èfes (Sm 11,2; Pol 7,2; 8,2; cf. Pol Phil 13,1), i en un d'interpolat, desdoblament de Sm 10,1, en què dels dos (de fet, són tres! cf. *Letters* 70 i n. 111) delegats de l'església de Síria que segueixen les petges d'Ignasi a fi de comunicar-li la bona nova de la pacificació de la seva església, l'interpolador n'ha fets dos futurs màrtirs, un de Cilícia i un de Síria (Phld 11,1).

La supervisió del bisbe Ignasi s'estén a tota la província de Síria (ens ho confirmarà al terme de la carta). Per això recalca ell tantes vegades que ve de Síria i no pas d'Antioquia —d'on amb tota versemblança prové—, car la seva condemna té a veure amb l'exercici d'aquesta supervisió per tota la província. (El mateix es pot dir —cf. *supra*— de l'ambaixador que anirà a Síria.) L'expressió «el bisbe de Síria» (amb article) no solament contradiu la concepció d'un episcopat monàrquic, radicat en les principals ciutats d'una província romana —en el cas de les cartes interpolades, la d'Àsia (cf. Eph 1,3 [Efes]; Mg 2a [Magnèsia]; Tr 1,1 [Tral·les]; Phld 1,1 [Filadèlfia]; Sm 12,2 i Pol insc. *passim* [Esmirna])—, sinó que pressuposa una organització eclesial molt incipient, en la qual la supervisió d'una entera província ha estat confiada a una sola persona, Ignasi, pel que fa a la província romana de Síria. Déu l'ha fet venir de l'Orient, on surt el sol que dóna vida, a l'Occident, on es pon i es mor: imatge freqüent des del punt de vista d'un oriental, que Ignasi transfereix a la seva actual situació. Occident ve a ser l'equivalent del «món», com a sistema de valors contraris a Déu, però és el punt de partida del «ressorgir cap a Déu», com el sol torna a sortir després de la posta (2,2e).

Sobre l'afegitó de la recensió llarga —discutit en l'aparat filològic— diguem tan sols que, si és autèntic, reflectiria un estat molt primitiu del text: «Déu ha considerat digne al bisbe de Síria de trobar-se a l'Occident després que ha fet cridar de l'Orient *el testimoni dels seus propis sofriments*». «Déu», en aquest cas, seria el Messies Jesús, com ho serà quan confessi als romans, al terme de la carta, que mentrestant l'església de Síria, en comptes d'ell, «es val de Déu com a Pastor», car «únicament Jesús Messies la supervisarà i el vostre amor» (cf. 9,1). El fet que d'aquí se segueixi que Ignasi fou «testimoni» dels fets de Jesús, de la seva mort (τῶν ἑαυτοῦ παθημάτων μάρτυρα, cf. 6,3) i de la seva resurrecció (cf. Sm 3,1: ἐγὼ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα καὶ πιστεύω ὄντα), podria ser la causa de l'omissió d'aquest incís. Després de Nicea, aquestes expressions esdevenen sospitoses.

C. COS DE LA CARTA

a. Exhortació: Sigueu coherents amb el que ensenyeu: no n'hi ha prou de dir-se cristià, cal ser-ho de fet

3,1. Mai no heu tingut enveja de ningú; heu instruït els altres. Jo vull, però, que allò, que inculqueu en el vostre mestratge, esdevingui també ferm. **3,2.** Pel que fa a mi, demaneu únicament força tant interior com exterior, a fi que no sols ho digui de paraula sinó que ho vulgui, per tal que no solament em digui cristià, sinó que sigui reconegut com a tal, car quan en sigui reconegut, també me'n podré dir, i ser fidedigne llavors precisament, quan no sigui manifest al món. **3,3.** Res que sigui manifest no és bo, car el nostre Déu, Jesús Messies, essent en el si del Pare és quan més es manifesta. El cristianisme no és un afer de persuasió, sinó de talla humana, quan és odiat pel món.

«bo», gr. καλόν SSm, Orig. (*PEuch* 20,2), Tim. (Lightfoot II/1, 174), bonum LAAm: αἰώνιον· τὰ γὰρ βλεπόμενα (φαινόμενα T) πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια G¹HTg(M) (cf. 2Co 4,18).

---

co m e n t a r i

Ignasi comença el Cos de la carta (C) amb una nova referència (cf. 2,1a) al bon estat de la comunitat de Roma i a l'ensenyament que imparteixen a d'altres, tot manifestant el seu desig que aquestes ensenyances que inculquen als altres a través de llur mestratge es tradueixin en fets reals (3,1: cf. Eph 10,1). Com és natural, tenint en compte la datació tardana que s'ha assignat a les cartes ignasianes (sota la persecució de Trajà, pels voltants de l'any 110), s'han volgut relacionar aquestes ensenyances impartides a d'altres (ἄλλους ἐδιδάξατε... ἃ μαθητεύοντες ἐντέλλεσθε) amb la Primera de Climent (Schoedel 172-173). A part del fet que ni en aquesta carta ni en la d'Ignasi no es mencionen per a res els dirigents de la comunitat de Roma, fet al qual a penes si hom presta atenció, els presumptes punts de contacte són massa inconsistents per a inferir-ne una o altra dependència. Ignasi és coherent amb el que ha dit al principi sobre la capitalitat de Roma i l'ampli radi d'influència de la comunitat romana sobre les comunitats veïnes. No pretén pas d'anar més enllà.

De la premissa que acaba d'establir en treu les conseqüències volgudes: l'única cosa que han de fer, en comptes de valer-se d'influències, és demanar per a ell «força interior», la gràcia de l'Esperit Sant, i «exterior», fortalesa en el moment de la veritat (3,2a). Servint-se d'una doble antítesi, formula des d'una doble perspectiva quin vol que sigui l'efecte d'aquesta «força». Des del seu punt de vista personal, contrastant «dir» i «voler», procura de passar dels dits als fets (3,2bc). De les vint-i-una ocurrencies del verb «voler» (θέλω), prescindint de les dues que es presenten en passatges interpolats, disset ocorren en Rom; i de les deu vegades que apareix en primera persona singular, vuit pertanyen a Rom. Tenint en compte (com encertadament apunta Schoedel 173) que «voler» aquí va més a fons que el mer desig, Ignasi continua insistint en la diferència que hi ha entre «veure» i «paraula» o, si ens atenim a una expressió equivalent de la Carta als efesis, entre «ensenyar» i «fer», «parlar i no ser» i «callar i ser», prenent com a model l'únic Mestre, el qual «digué, i fou fet» (Eph 15,1: cf. Gn 1,3.6), és a dir, el sentit semític de la paraula eficaç. Des del punt de vista del creient, no en té prou de «dir-se cristià», sinó que vol «ser reconegut» com a tal (3,2de). La raó és òbvia: solament quan «sigui reconegut com a cristià», per haver-se assimilat del tot a la passió del Messies / Crist, se'n podrà «dir» de veres i podrà ser «fidedigne» (3,2f-h), és a dir, digne de crèdit davant els qui podrien fer-li retret que parla i no fa, els docetes. Aquest moment serà, precisament, «quan no sigui manifest al món» (3,2i), devorat per les feres. El «món» continua essent els sistema de valors de la societat, xifrat en la mera aparença externa.

Per associació d'idees, tan pròpia de l'estil oral, desenvolupa a continuació el darrer tema: «Res que sigui manifest no és bo» (3,3a). Orígenes, comentant Mt 6,5, se serveix exactament de la mateixa expressió, si bé sense donar a entendre que es tracta d'una citació: «S'ha de prestar atenció a l'expressió 'es manifestin' (cf. Mt 6,5), car 'res que sigui manifest (φαινόμενον) no és bo', com quelcom que existeix en aparença (δοκίσει) i no en realitat i que enganya la imaginació, però que de fet no traça una imatge de manera acurada i real» (*PEuch* 20,2). El doble sentit que tenen en Orígenes els mots, 'manifest / aparent', com a sinònim d'allò que és pura imaginació, a fi de designar una conducta hipòcrita, i com a designació característica dels gnòstics docetes, emprada per a menysvalorar el món material, mentre que la realitat els gnòstics la xifraven en el món espiritual, el trobem ja en l'obra d'Ignasi. En context antidoceta, contraposa al terme tècnic dels docetes, «en aparença» (τὸ δοκεῖν, cf. Tr 10b.c; Sm 2,1; 4,2a.b), l'adverbi «realment» (ἀληθῶς, Tr 9,1.2; Sm 1,1-2,1), a fi de reafirmar la realitat dels fets de Jesús; en el present context, en canvi, empra l'equivalent «manifest» (φαινόμενον), com a contrari també d'allò que és real, però entenen per «manifest» allò que pertany al «món» i al seu sistema de falsos valors i per «real» allò que és ocult als ulls del món, però que es realitza en el silenci de Déu (cf. Eph 15; 19,1). Malgrat les aparents coincidències, Ignasi i els docetes parlen dos llenguatges diferents. Per als primers, sols és real allò que pertany al món superior, titllant de pura aparença tot el que pertany al món material i al compromís cristià; professen una cristologia descendent i desencarnada. Per al segon, el sistema de va-

lors del món, per molta aparença que tingui, és dolent, mentre que solament és bo allò que passa desapercebut al Cap de l'ordre present (cf. Eph 19,1); el compromís cristià portat fins a la mort ens obre la porta que mena al si del Pare: «car el nostre Déu, Jesús Messies, essent en el si del Pare és quan més es manifesta» (3,3b). La cristologia d'Ignasi és clarament ascendent.

Ignasi rebla el clau amb una sentència lapidària: «El cristianisme no és un afer de persuasió, sinó de talla humana, quan és odiat pel món» (3,3cd). Una frase equivalent es presenta en la Carta als efesis (Eph 14,2). La tasca del cristià no s'esgota en promeses i intents de persuadir de paraula, sinó que dóna la talla quan és odiat pel món. Torna a aflorar el contrast entre «dir» i «fer». Ateses les circumstàncies de la seva condemna, Ignasi ataca les elucubracions dels docetes, sense cap mena de compromís real, i que, en conseqüència, no molesten ningú. El cristianisme no és un pur espiritualisme, sinó que la seva grandesa consisteix precisament en el compromís pres a favor dels germans, compromís que pot, fins i tot, com és el cas d'Ignasi i el de Jesús, portar fins a la mort.

b. Propòsit: No obstaculitzeu la meua lliure decisió de morir per la causa de Déu

4,1. Jo escric a totes les comunitats i inculco a tothom que jo moro lliurement per la causa de Déu, sempre i quan vosaltres no ho impediu. Us ho suplico, no us mostreu inoportunament benivolents envers mi. Deixeu que jo sigui past de les feres, per mitjà de les quals m'és permès d'assolir Déu: sóc blat de Déu i sóc molt per les dents de les feres, perquè sigui trobat pa de Déu ben pur.

4,2. Afalagueu més aviat les feres, perquè es converteixin en el meu sepulcre i no deixin ni un sol mos del meu cos, que un cop mort no sigui cap càrrega per a ningú. Aleshores seré realment deixeble del Messies, quan el món no veurà ni tan sols el meu cos. Invoqueu el Senyor a favor meu, perquè per mitjà d'aitals òrgans sigui ofert a Déu en sacrifici.

«totes (les comunitats)», gr. *πάσαις* TSSfAAmCg, Tim., Lightfoot, Lake, Long, Fischer: om. G¹HLSmM, Hilgenfeld, (Bauer). L'omissió pot ser deguda al fet d'estar en contradicció flagrant amb el passatge que redactà l'interpolador sense haver tingut accés a Rom: «Com que no he pogut escriure a totes les comunitats...» (Pol 8,1).

«jo moro lliurement», gr. *ἐγὼ ἐκὼν* G¹HTM: *ἐκὼν* Lg (SmAAmC).

«(pa) de Déu», gr. *θεοῦ* SSfAAm (després de *εὐρεθῶ* SAAM)Cg, Orig. = Iren.

(*Schol. 38 in Apoc.*), Iren. (panis dei inveniar, *AH V 28,4*): om. Eus. (*HE III 36,12*), Hieron. (*De viris ill. 16*, depenent d'Eus.), Lightfoot; τοῦ Χριστοῦ G¹HTLSmM, Zahn, Lake, Lelong, Bauer, Bihlmeyer, Fischer, Camelot. Les esmenes tendeixen a desvirtuar l'expressió.

«(deixeble) del Messies», gr. τοῦ Χριστοῦ G¹HKSmaCM Zahn, Bauer: Χριστοῦ τοῦ θεοῦ T, Ἰησοῦ Χριστοῦ ISAmg, Lightfoot, Lake, Lelong, Bihlmeyer, Fischer, Camelot.

«Senyor», gr. κύριον TSSfAAmCg, Lightfoot: Χριστόν G¹HKLsm(M), Zahn, Lake, Lelong, Bauer, Bihlmeyer, Fischer, Camelot.

«(ofert) a Déu en sacrifici», gr. θεοῦ θυσία L(AAm)g(cod. n), Lightfoot, Hilgenfeld, Bauer, Bihlmeyer, Fischer: θεῷ θυσία SSfSm (C)g(codd. c m v), Zahn, Funk, Lelong, Camelot, θυσία zl, Lake.

co m e n t a r i

El propòsit d'Ignasi és clar i diàfan: escriu a totes les comunitats (πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις) per inculcar a tots els membres que les integren (πᾶσιν) que va lliurement a la mort per la causa de Déu, sempre i quan —puntualitza— no li ho impedeixi la comunitat de Roma exercint influències en les altes esferes. No hi ha dubte que parla en sentit hiperbòlic, car solament pot tenir en vista les quatre cartes (precisament les úniques autèntiques) que escrigué des d'Esmirna: Rom, Mg, Tr i Eph, per aquest ordre. (La darrera carta que escriurà, la Carta als sirians —cf. Sm 11,3.2 i Pol 8,2c—, no la pot tenir en projecte, car mentre escriu les tres primeres no té notícies encara de la pacificació que es produí en el si de l'església de Síria després de la seva partença.) El que sí resulta colpidor és el motiu que l'ha mogut a escriure aquestes cartes: «que jo moro lliurement (ἐκὼν) per la causa de Déu» (4,1a-c). És que podria ser altrament? Per què té necessitat de donar explicacions sobre l'entera llibertat amb què afronta la mort?

Tota lectura de les cartes ignasianes feta en clau de persecució ha de xocar necessàriament contra aquesta justificació. En la primitiva Carta als efesis, la darrera que va escriure, en formula una de semblant: «Tanmateix, si tot això fou realitzat 'en aparença' per nostre Senyor, també jo estic encadenat 'en aparença'. Per què, llavors, em vaig lliurar jo mateix a la mort (ἑαυτὸν ἐκδοτὸν δέδωκα τῷ θανάτῳ), desafiant la foguera, l'espasa, les feres?» (Sm 4,2). D'on resulta que Ignasi es va presentar espontàniament a les autoritats de Síria, exposant-se a una mort segura, sia pel foc, sia per l'espasa o devorat per les feres. Com que alguns, però, podrien interpretar aquest gest dient que ho féu forçat per les circumstàncies, sent necessitat d'escriure cartes a totes les comunitats i d'insistir a tothom que ha estat ben lliure de fer-ho.

Descartada qualsevol persecució per motius religiosos, l'únic mòbil que podria induir les autoritats romanes a infligir semblant escarment seria per motius polítics. Ens trobem a la província de Síria, en temps de contínues revoltes dels jueus contra els invasors. Els aldarulls que promogueren en el si de les comunitats cristianes les profundes dissensions entre els doce-

tes, d'una banda, partidaris del més pur espiritualismē, i els judaïtzants, de l'altra, defensors acèrrims de la Llei, donaren peu que les autoritats imperials intervinguessin en l'assumpte i demanessin el cap del responsable o responsables de la revolta. Ignasi, com a màxim responsable de l'església de Síria («el bisbe de Síria»), es presentà «lliurement», plenament conscient que aixó li comportaria la mort.

S'entén ara que Ignasi insisteixi tant que mor «per la causa de Déu», i no per motius polítics, i que els cristians romans estiguessin disposats a fer el que fos per convèncer les autoritats imperials que s'havien equivocat altre cop, com en el cas de Jesús, atribuint mòbils polítics a uns aldarulls que eren de naturalesa religiosa. Per a l'exèrcit romà, l'únic que importava era mantenir al preu que fos l'ordre públic.

Després de deixar ben clar que la decisió que va prendre de presentar-se a les autoritats romanes com a únic responsable dels aldarulls que havien pertorbat l'ordre públic a la província de Síria (situacions semblants es reflecteixen, p. ex., en 1Cl 1,1; 3,2; 46,5.7.9; Iren., *AH* IV 33,7), l'havia presa amb plena llibertat i sabent a què s'exposava, formula una súplica vehement als cristians de Roma (παρακαλῶ ὑμᾶς, en l'accepció de «suplicar, invocar, demanar a precs», 4,1d: cf. 7,2; Phld 8,2), a fi que desisteixin de llur propòsit, no fos cas que li fessin un mal favor. La paradoxal situació que es podria crear per culpa d'un amor apassionat dels romans, amor que li podria fer un tort (cf. 1,2c), la resumeix Ignasi en l'enginyosa aliança de dos mots contradictoris, «benvolença inoportuna» (4,1de), un oxímoron inspirat probablement en un proverbi de Zenobi (cf. Lake 231, n. 1; Schoedel 175). Ignasi transposa la imatge del blat que es mol a fi d'obtenir un pa ben pur: en el moment en què sigui past de les feres esdevindrà «blat de Déu» que, un cop ben mòlt per les dents de les feres, es convertirà en pa de Déu ben pur (4,1f-i). Els cristians romans, en comptes de deslliurar-lo de la mort, el que han de fer és afalagar les feres —òbviamen en sentit figurat— a fi que aquestes esdevinguin el seu sepulcre; un cop mort —entesa la mort com a somni (lit. κοιμηθεῖς)—, enterament devorats els seus membres per les feres, ni tan sols l'hauran d'enterrar, així no serà cap càrrega per a ningú (4,2a-d).

La desaparició del seu cos als ulls del món significarà l'assoliment de la seva meta: ser realment deixeble del Messies (4,2ef). És un tema constant en les seves cartes. Ser deixeble no consisteix a tenir coneixements superiors i esotèrics, com pretenien els docetes (Tr 5,2). Precisament ara —dirà tot seguit— començo a ser deixeble (Rom 5,3). Solament quan assoleixi Déu per mitjà dels sofriments, podrà ser reconegut com a deixeble (Pol 7,1; Eph 2,1).

La súplica adreçada als romans finalitza amb una represa del tema del sacrifici ofert sobre l'arena del combat (cf. 2,2ab): «Invoqueu el Senyor a favor meu, perquè per mitjà d'aitals òrgans —les dents de les feres— sigui ofert a Déu en sacrifici» (4,2gh).

Ignasi combina diversos registres per tal d'expressar la mateixa idea: *a*) cùltic: altar, libació, sacrifici, òrgans / ministres del culte, cor de cantaires, invocacions; *b*) agrari: blat, acció de moldre, pa; *c*) antropològic: mort / somni, enterrament del cos, sepulcre.

c. Exposició:

Ara començo a aprendre, encadenat, a no ambicionar res

4,3. No us imparteixo directrius com feren Pere i Pau: ells eren apòstols, jo sóc un condemnat a mort; ells eren lliures, jo fins ara sóc un esclau. Ara bé, si arribo a sofrir, esdevindrà un llibert de Jesús Messies i ressuscitaré en ell lliure. Ara començo a aprendre, encadenat, a no ambicionar res. **5,1.** Des de Síria fins a Roma lluito amb feres, per terra i per mar, de nit i de dia, emmanillat a deu lleopards —això és, a un maniple de deu soldats—, els quals, com més benifets reben, pitjors es tornen. Jo, al contrari, em vaig fent més i més deixeble a còpia de llurs maltractaments; «no per això, però, sóc definitivament salvat» (1Co 4,4). **5,2.** Tant de bo que pugui fruit de les feres que m'han estat preparades! Precisament desitjo trobar-les ben promptes. Fins les afalagaré, perquè em devorin amb promptitud; no com feren amb alguns, a qui per por no els van ni tocar. En cas que elles, constretes per algú, no volguessin, jo les instigaré.

«esdevindrà», gr. γενήσομαι TLA(Am)Cg Lake, Lelong, Bihlmeyer, Fischer, Camelot, sum SSfSm: om. G¹HKM, Zahn, Lightfoot, Hilgenfeld, Bauer.

«Ara», gr. νῦν zAmCgM, Zahn, Lightfoot, Funk, Lake, Lelong, Camelot: καὶ νῦν LS(Sm)A, Bihlmeyer, Fischer. La divisió en capítols, acceptada pels editors, no dóna raó del fil del discurs ignasià. L'adverbi νῦν confereix al pr. μανθάνω sentit incoatiu, sentit que serà explicat en el paral·lel d'Eph 3,1 (νῦν γὰρ ἀρχὴν ἔχω τοῦ μαθητεύεσθαι).

«ambicionar», gr. ἐπιθυμῶ LSSmAAm: + κοσμικόν (om. H) ἢ μάταιον zgM (cf. 7,1).

«emmanillat», gr. ἐνδεδεμένος g(SSmAAm), Eus. (HE III 36,7-9), Lightfoot, Hilgenfeld, Fischer: δεδεμένος zLCM, Zahn, Funk, Lake, Lelong, Camelot.

«Precisament», gr. καὶ zL(SSm)M, Lake, Lelong, Camelot, Bihlmeyer, Fischer: ἂ καὶ AAmCg, Eus., Lightfoot, Hilgenfeld.

«ben promptes», gr. σύντομα Smg, editors: promptas L, συντόμως SAAM, ἔτοιμα zBmM.

«constretes», gr. ἄκοντα zBmM, Eus., Funk, Hilgenfeld, Lake, Lelong, Camelot: ἐκόντα L (volentem) g, Zahn, Lightfoot, Krüger, Bauer, Bihlmeyer, Fischer. ἄκ. significaria que les feres poden ser *constretes* (vegeu Liddell-Scott-Jones, s.v.) pel poder de Déu a refusar-se a devorar Ignasi (cf. MartPol 3,1); ἐκ., en canvi, tant pot referir-se a les feres («encara que, *lliurement* [?], no vulguin»: Zahn, Krüger, Bauer, Fischer) com a Ignasi («though I am ready», Lightfoot).

«(no) volguessin», gr. θελήσῃ z(M), Zahn, Funk, Lake, Lelong, Camelot, velint L: θέλη g, Eus., Lightfoot, Hilgenfeld, Bihlmeyer, Fischer.

c o m e n t a r i

L'exposició s'enceta amb una precisió semblant a la que farà en les cartes als tral·lians i als efesis. No serà la primera vegada, en efecte, que Ignasi se senti impel·lit a puntualitzar que no vol donar-los directrius en qualitat de «apòstol». El terme tècnic «donar ordres / directrius» (διατάσσομαι) és emprat tres vegades en contextos similars. 1) En el present context Ignasi es compara implícitament amb Pere i Pau, els apòstols per antonomàsia, si bé precisa tot seguit que no vol actuar com ells, car es considera un «condemnat» (κατάκριτος, 4,3a-c), terme que emprarà dues vegades més, una segona, en un context semblant (cf. Tr 3,3), i una tercera, amb un terme de comparació divers (cf. Eph 12,1). Si Ignasi no es considerés autoritzat a donar directrius a la manera de Pere i Pau, ja ben coneguts dels cristians de Roma, mai no s'hauria atrevit a fer aquest aclariment. Si renuncia a la seva condició de «apòstol», és per la seva condició humiliant de condemnat a morir devorat per les feres. 2) En la Carta als tral·lians diu textualment: «No ha estat la meua intenció d'impartir-vos directrius en qualitat d'apòstol, ja que sóc un condemnat» (Tr 3,3). Novament, si no té intenció d'adreçar-se a ells com a «apòstol», és perquè té una condemna al damunt. 3) Finalment, en la Carta als efesis dirà el mateix amb una expressió equivalent: «No us imparteixo directrius com si fos algú important. Car, si bé estic encadenat per la causa del nom cristià, no tinc encara l'acabat de Jesús Messies» (Eph 3,1).

El fet que Ignasi reiteri en quasi totes les cartes autèntiques (tres de les quatre que es conserven) que no vol impartir ordres o directrius «com si fos algú important (ὡς ὄν τις)» (Eph), «en qualitat d'apòstol (ὡς ἀπόστολος)» (Tr), «com feren Pere i Pau (ὡς Πέτρος καὶ Παῦλος)» (Rom), solament té una explicació: que ho podia fer i no vol, per les circumstàncies que han determinat la seva condemna. Es pot ben dir que aquest filó amb prou feines si s'ha investigat, probablement perquè la pre-comprensió d'Ignasi com el bisbe monàrquic —circumscrit a una ciutat— d'Antioquia ha impedit d'extreure'n i d'acendrar els riquíssims materials que conté.

Si partim, en canvi, del fet inqüestionable que Ignasi és «el bisbe de Síria», és a dir, el supervisor de tota una província, es comprèn que, en l'actual situació de «encadenat» i «condemnat» per culpa dels esdeveniments ocorreguts en el si de les comunitats disseminades per la seva província, renunciï a presentar-se davant les comunitats forànies (romans, tral·lians i efesis) com un ver i propi «apòstol», en el sentit etimològic de «missioner», fundador de comunitats. En la primitiva Carta als magneis, de temàtica antijudaïtzant, no hi apareix aquesta expressió, però sí una d'equivalent: «Jo, per la meua part, he fet el que em pertocava (τὸ ἴδιον ἐποίουν) com a home capacitat per a aconseguir la unió (εἰς ἔνωσιν κατηρτισμένος)» (Phld 8,1), «unió» que demana per a totes les comunitats (cf. Mg 1,2). En efecte, quan parla de «cisma» (σχιζοντι, Phld 3,3), en la línia dels qui fomenten divisions internes, insisteix en la «unió» (ἔνωσις), en sentit dinàmic; quan parla, en canvi, de «hcretgia» (αἵρεσις, Eph 6,2;

Tr 6,1), en l'acceptió dels qui ja s'han separat del tot de la comunitat (cf. 7,1), prefereix renunciar de moment a la seva qualitat de «apòstol», fins que no arribi a ser un deixeble consumat del Mestre. El fet de ser un «condemnat» a mort no el desautoritza com a apòstol, car ell se sent condemnat per la causa del Messies. Tanmateix, no vol fer ús de les «venerables cadenes» que l'envolten (Sm 11,1), considerades pels cristians com un privilegi, per les circumstàncies que han motivat la seva condemna.

A continuació dóna una segona raó per la qual no vol presentar-se com a «apòstol»: Pere i Pau eren «lliures», és a dir, tenien plena llibertat de moviments per a visitar i fundar comunitats, «jo, en canvi —confessa—, fins ara sóc un esclau (δοῦλος)» (4,3de). «Esclau» s'ha de prendre en sentit literal (si bé en un context molt diferent del context merament sociològic en què l'emplaçarà l'interpolador en Pol 4,3), d'acord amb la seva situació actual (μέχρι νῦν, expressió emprada igualment en Mg 8,1; Sm 5,1), atès que la declaració oficial de «condemnat a mort» (κατάκριτος) implicava la pèrdua de tots els seus drets com a persona lliure i la reducció a la condició de «esclau». Ignasi confia, però, que podrà recuperar la condició de «llibert» (ἀπελεύθερος) un cop consumat el martiri, esdevenint home lliure en el moment de la resurrecció (4,3f-h). Fa poc se servia de la imatge de la posta i de la sortida del sol (2,2de); ara, de la contraposició «esclau / llibert».

Ignasi és ben conscient que els esdeveniments de Síria li han fet perdre credibilitat com a «apòstol». De fet, fins que no li pervindran les bones notícies referents a la pacificació i restauració del cos comunitari, de què seran portadors els delegats enviats per l'església de Síria (cf. Sm 10,1; 11,2; Phld 10,1 [11,1; Pol 7,1], textos pertanyents a [o inspirats en] la primitiva Carta als efesis), se sentirà un fracassat en la seva tasca de pacificador i unificador (especificitat de l'apòstol) d'una església profundament dividida entre els corrents espiritualistes (docetes) i els legalistes (judaitzants) que la desconjuntaven.

Igual que farà en la Carta als efesis, aquesta puntualització va acoblada a una afirmació que corrobora el canvi profund d'actitud que, com acabem de comprovar, s'ha produït en Ignasi arran de la seva condemna: «Ara començo a aprendre, encadenat, a no ambicionar res» (4,3i). En la darrera carta que escriurà, tindrà caire explicatiu: «No us imparteixo directrius com si fos algú important. Car, si bé estic encadenat per la causa del nom cristià, no tinc encara l'acabat de Jesús Messies. És ara, en efecte, quan començo el discipulat» (Eph 3,1). Com es pot veure, es repeteixen en l'una i l'altra carta els mateixos tres temes fonamentals: «impartir directrius» (διατάσσομαι), «encadenat» (δεδεμένος) i l'inici del «discipulat» (νῦν μαθητῶν / νῦν ἀρχὴν ἔχω τοῦ μαθητεύεσθαι). Tot seguit ho dirà sense contemplacions: «Ara començo a ser deixeble» (Rom 5,3).

La condemna a mort ha alliberat Ignasi de qualsevol ambició que li hagués pogut reportar la seva singular condició de «bisbe de Síria» i de «apòstol». Que Ignasi gaudeix de gran ascendència entre els seus, es deu a tres trets importants de la seva personalitat: a) els seus coneixements superiors, paragonables als dels docetes (cf. Tr 5); b) la seva condició d'únic bisbe-supervisor de tota la província de Síria, i c) la seva qualitat de

«apòstol», probablement vinculada a la seva condició de testimoni ocular dels sofriments del Messies (cf. *supra*, a propòsit del comentari a 2,3) i de la seva resurrecció (cf. Sm 3,1, segurament formava part d'un dels «cinc-cents germans» o del conjunt de «apòstols / missioners» a què fa referència 1Co 15,6-7). Amb la seva condemna ha començat per a ell una nova etapa, la darrera i més important de la seva vida, la d'assolir el discipulat perfecte i arribar, així, a ser igual que el Mestre, en una paraula, la de «assolir Déu».

Les informacions que ens ofereix a continuació sobre el seu viatge —viatge que alguns han interpretat «en termes de la marxa d'un vencedor militar»— són de gran transcendència. Ignasi no solament és conduït a Roma tot sol, sinó que hi va «emmanillat» a deu feres ferotges, a un maniple de soldats, a qui ell qualifica de «lleopards» (5,1a-c) —la primera vegada que apareix aquest mot en un escrit existent (Lightfoot II/2, 212)—. El redactat d'Ignasi no permet d'interpretar-ho en el sentit que formés part d'un grup de presoners. Això no fa sinó subratllar la importància que les autoritats romanes conferien a aquest presoner i la por que tenien que no se'ls escapés. Un segon tret ens permet d'inferir que el viatge que ha fet fins ara l'ha fet «per terra i per mar». S'exclou, per tant, la ruta interior que li farà seguir l'interpolador, fent-lo passar per Filadèlfia. La ruta més probable és que s'hagi embarcat a Selèucia fins a Efes, fent per terra el recorregut que separa Efes d'Esmirna (més de cinquanta quilòmetres). A partir d'aquí li perdem la pista. L'interpolador el farà passar per Troes i Neàpolis, seguint l'anomenada «via egnatia» que travessa la Macedònia. El fet, però, que resti un temps considerable a Esmirna, temps que aprofita per a rebre les comunitats d'Efes, Magnèsia i Tralles i per a escriure tres cartes per a les respectives comunitats, a més de la Carta als romans, com també que la seva estada a Esmirna hagi donat peu que els enviats per l'església de Síria l'hagin pogut aconseguir allí i que les bones notícies sobre el restabliment de la pau en l'església de Síria l'hagin mogut a redactar una carta d'agraïment i de congratuació adreçada a la seva comunitat, tot això sembla més aviat indicar que la llarga parada ha estat motivada per l'espera d'una nau que salpés cap a Roma, altrament no s'explicaria aquesta llarga demora a Esmirna.

D'altra banda, la situació d'Ignasi és humanament gairebé insostenible: «lluïto amb feres... de nit i de dia... com més benifets reben, pitjors es tornen» (5,1a.d). El combat amb les feres ja ha començat, però amb feres metafòriques, amb els deu soldats que li fan la vida impossible. El fet que, malgrat això, pugui dictar cinc cartes pot ser degut, o bé a un canvi d'actitud de l'escamot militar (inversemblant), tot i que no s'exclou que la gran simpatia que li van demostrant les comunitats cristianes, tant pel camí com a la ciutat, els hagin commogut d'alguna manera, o bé a l'atenuació de la vigilància a la presó d'Esmirna (el fet que rebí visites sembla pressuposar-ho). Sigui com sigui, el fet és inqüestionable.

Els maltractaments de que és objecte no fan sinó posar en relleu la qualitat del personatge: «Jo, al contrari, em faig més i més deixeble a còpia de llurs maltractaments» (5,1e). Tanmateix, afegeix a continuació inspirant-se en sant Pau, «no per això estic definitivament salvat (lit. «justificat»)»

(5,1f: cf. 1Co 4,4). La «justificació» definitiva l'aconseguirà quan arribi a la meta (cf. Phld 8,2).

El desig vehement (pel que fa a l'ús de l'optatiu ὀναίμην, vegeu *Letters* 331) d'assolir la meta es trasllueix en una sèrie de desficiis i disposicions interiors que revelen la seva ferma i tranquil·la actitud davant la mort violenta que l'espera (5,2). Les ànsies d'acabar ben aviat, la decisió d'afalagar les feres i d'instigar-les, podrien ser qualificades de pretensioses, si no es tenen en compte les circumstàncies agreujants que l'han mogut a canviar d'actitud i a prendre la decisió de seguir fidelment fins a la fi les petjades del Mestre.

Ara començo a ser deixeble

5,3. Tingueu una actitud indulgent amb mi: el que em convé, sols ho sé jo. Ara començo a ser deixeble. Que cap dels éssers visibles o invisibles no em privi, per enveja, d'assolir Jesús Messies. Foguera, creu o combats amb feres, laceracions, esquarteraments, dislocacions d'ossos, amputació de membres, dilaceració de tot el cos —tortures cruels del diable—, que em caiguin al damunt, a condició que assoleixi Jesús Messies. **6,1.** De res no em serviran els plaers del món ni els reialmes de l'ordre present. «És millor per a mi morir» (cf. 1Co 9,15) per la causa del Messies Jesús que no pas regnar sobre els confins de la terra. Cerco aquell qui va morir per nosaltres; desitjo aquell qui va ressuscitar per causa nostra. S'acosta el meu infantament.

«Que... no em privi, per enveja», gr. ζηλώσαι, optatiu (cf. Lightfoot II/2, 215: «The optative is wanted rather than the infinitive»; cf. *Letters* 330).

«laceracions, esquarteraments», gr. ἀνατομαὶ διαίρέσεις G¹HT(Sm)AmgM, Zahn, Funk, Hilgenfeld, Krüger, Lelong, Bihlmeyer, Fischer. Tractant-se d'una simple enumeració dels possibles turments que se solien infligir als condemnats, sia per a fer-los cantar, sia en el moment d'ajusticiar-los, el pes dels testimonis m'ha inclinat a retenir aquests dos turments.

«els plaers», gr. τὰ τερπνά G¹HTM(A), Zahn, Camelot: πέρατα LSfSmAmg, Lightfoot, Funk, Hilgenfeld, Krüger, Lelong, Bauer, Bihlmeyer, Fischer. τὰ τερπνά, «delícies, plaers», és preferible, essent així que κόσμος és emprat sempre per Ign. en sentit metafòric, com a personificació del sistema de valors oposat a Déu (Mg 5,2[2x]; Rom 2,2; 3,2.3; 4,2; 6,1.2; 7,1); τὰ πέρατα, en canvi, segons concedeix el mateix Bauer, podria «aus dem Folgenden eingedrungen sein» (AAVV II 250): vegeu 6,1c. Schoedel 181, en canvi, ho entén com un ressò, no mancat d'ironia, de la «marxa del vencedor militar» que —segons ell— Ign. hauria començat a parodiar en Rom 5,1: «In mentioning 'the ends of the world' and 'the kingdoms of this age'»

he may have in mind the grandiose claims of wordly princes which he parodies in drawing up his own short list of exploits in *Rom.* 5.1.»

«Messies Jesús», gr. Χριστὸν Ἰησοῦν G¹HTSmAmM(l), Zahn, Funk, Hilgenfeld, Lake, Lelong, Bauer, Camelot: Ἰ. Χρ. LSfAg, Tim., Bihlmeyer, Fischer. A mesura que «Messies» perd el sentit funcional, es tendeix a uniformar els títols en un nom compost.

«terra», gr. γῆς LSSfSmAAm, Tim.: τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ (αὐτ. om. T) ζημιωθῆ G¹HTgM (cf. Mt 16,26).

co m e n t a r i

Ignasi demana comprensió i indulgència a la comunitat de Roma. Només ell sap què és el que li convé. I és que ara —repeteix— comença a ser deixeble (5,3a-d). Novament manifesta el seu desig, que ningú no s'interfereixi en el seu camí, sia que es tracti dels éssers visibles —entre els quals es podrien comptar els cristians de Roma—, sia dels invisibles —el diable, entre ells (5,3e: cf. Sm 6,1)—. El seu únic objectiu és «assolir Jesús Messies» (5,3f), l'únic Mestre (cf. Mg 9,1), «el nostre Déu» o, cosa que ve a ser el mateix, «assolir Déu» sense més (cf. *Letters* 278).

Quan es va presentar lliurement a les autoritats romanes, ho féu conscient que li podien caure al damunt tres classes de pena capital, «per la foguera, per l'espasa o devorat per les feres» (cf. Sm 4,2); ara, un cop condemnat i a les envistes del suplici esmentat en tercer lloc, enumera vuit turments diversos, qualificats tots ells de «tortures cruels del diable» —entre les quals especifica altre cop els combats amb feres, substituint l'espasa per la creu—, i manifesta que està disposat a afrontar-les, si cal, només a condició que arribi a «assolir Jesús Messies» (5,3gh). La repetició del seu únic objectiu, li confereix un relleu considerable.

Amb llenguatge hiperbòlic, Ignasi proclama la completa inutilitat dels plaers mundans i dels reialmes terrenals: l'única cosa que li serà de profit és morir identificant-se amb la causa del Messies (6,1a-c). També Jesús va renunciar al concepte davídic de Messies-Rei, fundat sobre el poder, suportant de morir precisament amb el càstig més ignominiós que es podia aplicar a un revoltós. ¿Al·ludeix indirectament Ignasi al càstig que li han infligit els romans com a responsable dels aldarulls ocorreguts en la província de Síria? Les lluites foren evidentment de poder; així ho interpretaren les autoritats romanes, en considerar que la sedició podria posar en perill la cèlebre «pax romana».

La menció dels «reialmes de l'ordre present» i de l'atractiu de «regnar sobre els confins de la terra», en parangó amb les temptacions de Jesús, pressuposa que Ignasi ha estat temptat també ell per la possibilitat d'assumir altre cop el govern de les comunitats que configuren l'església de Síria, altrament no hauria fet esment, ni tan sols a manera d'hipèrbole, de les seduccions que comporta el poder, per molt que ell exercís el seu ministeri en la línia de la presidència de l'amor que reconeix a la comunitat de

Roma. La interpretació espiritualista d'alguns còdexs, que addueixen el passatge de Mt 16,26, no fa al cas, car desvia l'atenció al fur merament intern, quan el que aquí es debatia era precisament una lluita pel poder, entès en sentit religiós (greus enfrontaments entre docetes i judaïtzants, dels quals Ignasi ha estat víctima) o en sentit polític (condemna de les autoritats romanes). Ignasi sap ben bé que el seu retorn a Síria hauria estat un retorn triomfal, com una «marxa —ara sí— del vencedor victoriós» envoltat de l'aurèola de lluitador per la causa de la fe. Per això prefereix afrontar la mort, que l'identifica amb el Messies Jesús, que no pas exposar-se a ser titllat pels seus adversaris, els docetes, d'home que no té paraula i que en el fons és tan «doceta» com ells, car també ell al cap i a la fi s'hauria escapolit de la mort.

Tot l'interès d'Ignasi es xifra en la persona de Jesús, el qual va morir «per nosaltres» (ὕπερ ἡμῶν), fórmula molt primitiva del primer símbol cristològic (cf. Sm 1,2; 7,1), i ha ressuscitat «per causa nostra» (δι' ἡμᾶς, cf. Tr 2,1; Sm 2), sense precisar aquí si és ell mateix qui es ressuscità (cf. Sm 2) o és el seu Pare qui el va ressuscitar d'entre els morts (cf. Tr 9,2: vegeu el meu comentari a la Carta als tral·lians, dins *RCatT XIII* [1988] 46). Jesús, per la seva mort i resurrecció, «esdevingué Home perfect» (cf. Sm 4,2); Ignasi —com dirà ell mateix tot seguit (6,2)— mira de seguir les seves petjades: és plenament conscient que s'apropa el seu «infantament», que està a punt de néixer a una nova vida (6,1d-h).

Sigueu indulgents amb mi: no em priveu de viure

6,2. Sigueu indulgents amb mi, germans: no impediu que comenci a viure; no desitgeu que acabi morint-me! Al qui desitja de pertànyer a Déu, no el lliureu al món ni l'afalagueu amb la matèria. Deixeu-me atènyer la llum pura! Un cop hi hagi pervingut, seré home. **6,3.** Permeteu-me de ser un imitador de la passió del meu Déu. Si algú el té dins d'ell mateix, que compregui el que vull dir i que es compadeixi de mi, sabedor d'allò que m'oprimeix.

«ni l'afalagueu amb la matèria», gr. μηδὲ ὕλη κολακεύσητε, adulemini, blandia-mini, Tim. SfSmA, Lightfoot: μ. ὕ. ἐξαπατήσητε, seducatis L(Am), editors, om. zg. Més que «seduir amb la matèria enganyosa» (cf. Eph 8,1) —terminologia més aviat gnòstica (cf. Bauer, *AAVV* II 250)—, els cristians romans podrien «afalagar» Ign. (cf. Rom 4,2; 5,2) amb el gran profit espiritual que es derivaria del seu alliberament per a l'església de Síria, profit que ell, paradoxalment, qualifica de «matèria».

«home», gr. ἄνθρωπος LSmC, Tim.: + θεοῦ zgM, + τέλειος SfA, angelus Am. El paral·lel de Sm 4,2 confirma la llició escollida.

c o m e n t a r i

Ignasi insisteix que siguin indulgents envers ell, fent cas de les seves reiterades súpliques (6,2a). Les súpliques adreçades als cristians de Roma se succeïen vertiginosament, quatre en negatiu i una en positiu. Les dues primeres capgiren les categories de mort i vida: es pot donar la paradoxa que, si els cristians romans no desisteixen de llur propòsit, poden impedir que «comenci a viure» i li poden desitjar, de fet, que «acabi morint-se» (6,2bc). Les dues següents posen en estreta relació «món» i «matèria» (6,2d), en representació del sistema de falsos valors i del conjunt de seduccions i ambicions que el configuren, el que avui en diríem el materialisme de la societat. Malgrat que empri expressions que porten un mateix encuny, Ignasi no comparteix el menyspreu dels docetes pel món material. Les coordenades d'Ignasi no són les dels docetes —Món superior, espiritual / món inferior, matèria—, sinó les mateixes que predicava Jesús: «món», com a sistema de valors contraposats als del regne de Déu; «matèria», com a personificació de les ambicions de poder i de domini contraris a l'amor / «Déu», l'esfera divina on regna la Llum pura i la Vida veritable, meta a la qual el primer arribà Jesús a través de la mort, l'Home-Déu perfect (cf. Eph 7,2: ἐν σαρκὶ γενόμενος θεός, ἐν θανάτῳ ζωὴ ἀληθινή; Sm 4,2: τοῦ τελείου ἀνθρώπου γενομένου). «Déu», per a Ignasi, encara que porti article (τὸν τοῦ θεοῦ θέλοντα εἶναι, cf. més amunt ἐκεῖνον θέλω) és sempre Jesús Messies, car és en la persona de Jesús, mort i ressuscitat, que Ignasi ha pogut experimentar la realització del projecte de Déu sobre l'home, l'home que ha esdevingut Déu (cf. Eph 3,2).

«Deixeu que jo (ἄφετέ με) sigui past de les feres», els havia suplicat més amunt (4,1); ara repeteix el mateix, però vist des d'una altra perspectiva: «Deixeu-me (ἄφετέ με) atènyer la llum pura» (6,2e). Les imatges emprades per Ignasi són molt properes a les de Joan, tot i que no el citi mai: Llum, Vida, Aigua viva, Paraula, «el meu Déu», Mestre, Pare, Projecte, «els fills de la Llum», Home, Món, «el Cap del món / de l'ordre present». Com en el cas dels docetes, aquests innegables parentius de llenguatge denoten un origen i una experiència comuns. Repeteixo, no cal recórrer als sistemes gnòstics posteriors per a explicar Ignasi. S'ha abusat massa d'aquest mer comparativisme. L'esfera de la «llum» que Ignasi s'ha proposat d'atènyer és l'esfera on habita Déu, contraposada al «món», regit, aquest, pel Cap de l'ordre present.

Servint-se d'un gir equivalent, els suplica altre cop: «Permeteu-me (ἐπιτρέψατέ μοι) de ser un imitador de la passió del meu Déu» (6,3a). Amb aquesta tercera súplica Ignasi completa les altres dues: la primera feia referència a les feres com a instruments (δι' ὧν) per mitjà dels quals podrà assolir Déu (4,1fg), o sia, al punt de partida del procés que culminarà en l'«infantament» (6,1h) de l'«home» nou (6,2f); la segona apunta al terme d'aquest procés, al moment d'atènyer la «llum pura» (6,2e), moment en què passarà a ser «home», a imatge i semblança de l'Home perfect (6,2f: cf. Sm 4,2); la tercera es fixa en el mateix procés. En ella es conte-

nen tres temes bàsics de la teologia ignasiana: *a*) el tema de la imitació (μιμητήν: cf. Eph 1,1; 10,3; Tr 1,2), molt proper al del discipulat, entès com un seguiment integral de la persona de Jesús; *b*) el tema de la passió / com-passió, característic del plantejament antidoceta (cf. Tr 10; 11,2: infantament del cap amb els membres [vegeu el comentari a la Carta als tral·lians, *RCatT* XIII (1988) 49-50]; Sm 4,2: εἰς τὸ συμπαθεῖν αὐτῷ; Pol 6,1); *c*) el tema del «Déu» proper, Jesús Messies, «el meu / nostre Déu» (vegeu *supra*, comentari a la inscripció). L'arcaisme d'aquestes formulacions és un senyal evident de la proximitat d'Ignasi als fets de Jesús.

Ignasi clou l'exposició del Cos de la carta apel·lant a l'experiència personal dels romans: sols qui tingui experiència del Senyor en ell mateix podrà comprendre el motiu pel qual els escriu aquesta carta (6,3b-d). La darrera petició d'aquesta reiterada exposició, tendent a convèncer els cristians romans a no immiscir-se en la seva causa, és que tinguin compassió d'ell, tenint ben present que li resta encara passar la prova més dura, la que en aquest moment més l'oprimeix.

C'. PARENESI

Poseu-vos de la meva banda i no de la del Cap de l'ordre present

7,1. El Cap de l'ordre present em vol espoliar i vol desbaratar el meu pla d'anar cap a Déu. Que ningú, doncs, de vosaltres que hi sigui present no l'ajudi; més aviat poseu-vos al meu costat, és a dir, al costat de Déu. No parleu de Jesús Messies ambicionant el món. **7,2.** Que l'enveja no habiti en vosaltres. Ni tan sols no em feu cas si us ho suplico jo quan sigui present: feu cas més aviat del que us escric, car us escric vivint, si bé apassionat per morir. El meu amor apassionat ha quedat crucificat, i no hi ha en mi cap afecció per la matèria; això sí, aigua viva que parla dins meu i em diu des de l'interior: «Vine cap al Pare!». **7,3.** No em satisfaija amb un aliment corruptible ni amb els plaers d'aquesta vida: pa de Déu desitjo, és a dir, el Cos del Messies, el de la nissaga de David, i per beguda desitjo la seva Sang, que és amor incorruptible. **8,1.** No vull viure més a la manera dels homes: això serà realitat, si vosaltres ho voleu. Vulgueu-ho, doncs, per tal que també vosaltres sigueu benvoluts per Déu.

«afecció per la matèria», gr. πῦρ φιλόϋλον zg (cod. c) M, Menaea XX des. (Halloix I 372; Lightfoot II/2, 223-224), editors: φιλοῦν τι L(SA)g (còdd. m n v), Hilgenfeld.

«(pa de Déu) desitjo», gr. θέλω LSSmAAmC: + ἄρτον οὐράνιον ἄρτον ζωῆς zgM (cf. Jn 6,31.32.48).

«del Messies», gr. τοῦ Χριστοῦ gS, Lightfoot, Hilgenfeld: Ἰησοῦ Χρ. zLSmAAmCIM, Lake, Lelong, Bihlmeyer, Fischer, Camelot. Els apel·latius de Jesús tendeixen a uniformar-se i a cristal·litzar en el nom compost. Cf. 4,1i.2c vl.

«el de la nissaga de David», gr. τοῦ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ (+ κατὰ σάρκα C) LSmAAmC: τοῦ (om. T) υἱοῦ (om. T) τοῦ θεοῦ τοῦ γενομένου ἐν ὑστέρω ἐκ σπ. Δ. καὶ Ἀβραάμ zgM.

«incorrutable», gr. ἀφθαρτος LSSmAC: + καὶ ἀένναος ζωῆ zgM (cf. 2Ma 7,36).

c o m e n t a r i

La carta declina ja vers la Parenesi, com ho indica la presència de l'enclítica «doncs» (οὖν), l'únic cop que és emprada en tota la carta. La transició del Cos de la carta (C) a la Parenesi (C'), atès el gènere quasi exclusivament exhortatori d'aquesta, és gairebé imperceptible. Per l'acumulació d'imperatius i de subjuntius negatius, es diria que la Parenesi comença ja en 6,2 (σύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί: l'incís enclític, «germans», reforça simplement la darrera súplica que els adreça: cf. Eph 16,1; Phld 3,3). L'entrada en escena, però, d'un nou personatge, en el qual Ignasi compendia tots els trets negatius que, d'una manera dispersa, havia anat denunciant fins ara en la comunitat de Roma, trets que acaba de resumir en l'incís «allò que m'oprimeix» (τὰ συνέχοντά με), m'inclina a encapçalar la Parenesi amb la menció solemne de la figura mítica del Cap de l'ordre present.

Ignasi invita la comunitat de Roma a no secundar els plans del Cap de l'ordre present, adversari acarnissat del Pla de Déu i personificació de tots els contravalors de la societat que acaba de fustigar. Amb la menció d'aquest personatge mític la carta canvia de to. En el fons —els diu ara sense embuts—, si per un amor apassionat vers la seva persona aconseguixen a còpia d'influències d'alliberar-lo de la mort, no faran sinó secundar els plans de l'adversari de Déu per antonomàsia i posar-se al costat del Cap de l'ordre present i Príncep d'aquest món, el qual el vol espoliar de l'herència que l'espera, desbaratant el seu pla d'assolir Déu (7,1a). Per això els insta que ningú d'ells, present en el moment del seu combat decisiu, no secundí aquests plans perversos; al contrari, que es posin tots al seu costat, és a dir —puntualitza—, al costat de Déu (7,1b-d).

En totes les cartes ignasianes es fa menció d'aquest personatge singular (cf. Eph 17,1; 19,1; Mg 1,2; Tr 4,2; Rom 7,1; Phld = Mg* 6,2). Ignasi unifica en ell tendències contràries i oposades, com són les doctrines esotèriques dels docetes i el legalisme dels judaïtzants. Ara n'hi assignarà una de nova, l'amor apassionat dels cristians de Roma per la seva persona, que podria fer perillar els seus plans. «Déu», Jesús Messies, i el «món», el Cap de l'ordre present, són incompatibles, igual com és incompatible estar al costat seu i, alhora, al costat del Príncep d'aquest món. No poden, per tant, continuar parlant de Jesús Messies i ensems ambicionar el món (7,1e). Ignasi posa, així, els cristians de Roma davant un dilema radical.

L'opció és clara. Ho aconseguiran, si es mantenen lliures de qualsevol sentiment d'enveja (7,2a: cf. 3,1). Amb això deixa entreveure que els romans podrien impedir l'execució de la sentència per enveja de la seva futura condició de màrtir per la causa del Messies. L'enveja, com l'ambició o l'amor apassionat per la seva persona, pertanyen al sistema de valors del món.

Per tal d'evitar malentesos, Ignasi fa encara un nou pas: la carta que els escriu és la seva darrera voluntat. Encara que ell mateix, en presència, els supliqués el contrari, no li han de fer cap cas. La raó és que els està escrivint ple de la vida de l'Esperit, desitjant apassionadament de morir (7,2b-g). «El meu amor apassionat —confessa— ha quedat crucificat (ὁ ἐμὸς ἔρωσ ἐσταύρωται), i no hi ha en mi cap afecció per la matèria» (7,2hi).

L'experiència tan negativa que Ignasi ha fet en l'exercici del seu ministeri, el lliurament que ha fet de si mateix presentant-se espontàniament a les autoritats per evitar represàlies als seus fidels, i la consegüent condemna a mort que ha recaigut sobre la seva persona, han obrat en ell un canvi profund: tot el que tenia a veure amb l'«amor carnal» (ἔρωσ), egocèntric, ha quedat definitivament «crucificat» per a ell. Orígenes interpretà aquesta sentència, fora de context, com si es referís a Jesús crucificat (*Com Cant*, Prol: GCS VIII 71,22-72,1; cf. Lightfoot II/2, 222-224). Si hagués tingut accés al context que ve després, no hauria tingut necessitat de disculpar Ignasi d'aplicar el terme «amor sensual» a Déu en la persona de Jesús. Tanmateix, el verb «crucificar», emprat aquí en sentit metafòric, forma part integrant, junt amb el substantiu «creu», de la terminologia marcadament antidoceta d'Ignasi. El pas del sentit literal al metafòric comporta l'entera i total identificació amb la causa de Jesús, amb el seu fracàs com a Messies i amb la seva mort ignominiosa.

En la situació tan precària en què es troba, Ignasi ha après a no ambicionar res, ni càrrecs ni representativitat. Totes les ambicions d'honors, de poder i de saber que fomenta el món —i a les quals tan donats són els docetes— han quedat definitivament clavades en la creu de Jesús (cf. Sm 1,1). De les seves entranyes, un cop alliberades de qualsevol afecció per la «matèria», com a contrària a l'Esperit, brolla ara l'Aigua viva, la veu de l'Esperit Sant que li parla profèticament: «Vine cap al Pare» (7,2j-l). La carta ens transcriu una autèntica profecia, brevíssima, sí, però plena de sentit. És la força interior que demanava a la comunitat de Roma per a aquest moment tan transcendental de la seva vida (cf. 3,2a). L'«aigua» de l'Esperit ha apagat definitivament el «foc» de les passions humanes, les més refinades, contra les quals Ignasi havia tingut de lluitar durant l'exercici del seu ministeri.

Ignasi passa sense solució de continuïtat d'una imatge a l'altra. De la contraposició entre foc («afecció per la matèria») i aigua («aigua viva») passa —servint-se del quiasme— a confrontar l'«aliment corruptible» amb «l'amor incorruptible» i els «plaers d'aquesta vida» amb el «pa de Déu» (7,3). Els primers els forneix el «món»; els segons, «Déu», Jesús Messies. El «pa de Déu» —precisa— és «el Cos del Messies; la «beguda» és la seva Sang. L'ascendència de David és un típic tret antidoceta (cf. Eph 18,2;

Tr 9,1; Sm 1,1). Ignasi no insisteix en l'equivalència tan clarament expressada en Tr 8,1 (fe = Cos del Senyor // amor = Sang de Jesús Messies), car té en la ment els dos components de l'aliment incorruptible: menjar (pa) = Cos del Messies // beguda = Sang del Messies, tot i que l'insinua quan puntualitza que la Sang del Messies és amor incorruptible. El Cos i la Sang del Senyor, probable al·lusió a la realitat eucarística (cf. Tr 8,1; Mg 1,2; Phld 4; Sm 7,1), constitueixen els elements bàsics de la vida per al cristià i, en concret, del compromís assumit per Ignasi de lliurar la seva vida per amor als germans, a imitació del Messies. Són les credencials de Jesús, esgrimides per Ignasi contra els docetes.

Amb un joc de paraules, es clou la Parenesi: Ignasi proclama que a partir d'ara ja no vol viure a la manera humana (cf. Tr 2,1); això només li serà factible si els cristians de Roma es decideixen d'una vegada a secundar el seu voler. Si així ho fan, seran també ells benvolguts per Déu (8,1).

Epíleg: Jesús Messies us mostrarà que sóc veraç

8,2. Amb quatre ratlles us ho demano: doneu-me crèdit. D'altra banda, Jesús Messies us mostrarà que sóc veraç: ell és la boca sense mentida, per mitjà de la qual el Pare va parlar verídicament.

---

c o m e n t a r i

Com de costum, la Parenesi es clou amb un epíleg, en el qual Ignasi deixa constància als cristians romans de la brevetat de l'exhortació que els acaba d'adreçar i els invita a fer-li cas (8,2a: cf. Mg 14a; Tr 12,3; Pol = Eph* 7,3). La presència profètica del Senyor en el si de la comunitat els mostrarà la veracitat del que els acaba d'escriure. Jesús és la boca sense mentida, per mitjà de la qual el Pare va parlar realment, mentre vivia en el cos (8,2b-f), i continua parlant-los realment (cf. Eph 6,2).

Déu ens ha parlat i continua parlant —ve a dir— per boca de Jesús, el Profeta per excel·lència. Déu es mostrà per mitjà de Jesús Messies, en forma humana (cf. Mg 8,2; Eph 19,3); ara continua mostrant-se a la comunitat cristiana per mitjà de la profecia. Ignasi pressuposa que la comunitat de Roma té discerniment d'esperits. Sense discerniment, la comunitat de Roma no podria connectar amb la cadena de transmissió que recolza en la profecia: Déu ha parlat realment (ἀληθῶς ἐλάλησεν) per mitjà de *Jesús Messies*, la seva boca sense mentida (τὸ ἀψευδές στόμα); aquest els manifestarà que *Ignasi* és veraç (ὅτι ἀληθῶς λέγω). La permanència de la profecia confirma que les cartes ignasianes són molt primitives.

B'. CONCLUSIÓ

Petició de pregàries per a si mateix

8,3. Demaneu per mi, perquè assoleixi Déu. No us he escrit amb mires humanes, sinó d'acord amb el pla de Déu. Si sofreixo passió, és que m'heu volgut bé; si sóc rebutjat, és que m'heu volgut mal.

«m'heu volgut bé... m'heu volgut mal», gr. ἠθελήσατε... ἐμισήσατε: pel que fa al sentit no freqüent de θέλω en aor., vegeu l'aparat filològic de la inscripció. L'aor. tant de θέλω com de μισέω és manifestatiu de l'amor / odi que li hauran professat.

---

co m e n t a r i

La Conclusió (B') es caracteritza, com és costum, per un reguitzell de pregàries i peticions. Ignasi comença demanant per ell mateix, a fi que assoleixi Déu ben aviat (8,3ab: cf. Mg 14bc; Tr 12,3c-f; Eph 21,1d). Per si de cas els cristians de Roma poguessin dubtar encara dels mòbils que l'han induït a escriure'ls, deixa ben clar que no els ha escrit «amb mires humanes (κατὰ σάρκα), sinó d'acord amb el pla de Déu (κατὰ γνώμην θεοῦ)» (8,3cd). Ignasi està tan segur que es troba en plena sintonia amb el pla de Déu que acaba posant l'acompliment de la seva condemna com a pedra de toc per a assajar si l'amor que els romans li professen és veritable o fals, si realment li tenen estima o, més aviat, per enveja, senten malvolença envers ell: «Si sofreixo passió, és que m'heu volgut bé (ἠθελήσατε); si sóc rebutjat, és que m'heu volgut mal (ἐμισήσατε)» (8,3e-h). Els romans no tenen cap altra opció que secundar els seus plans, que no són sinó els plans de Déu; altrament, en comptes d'afecte, li voldrien mal. No hi ha ni ombra de persecució. Al contrari, el perill que el testimoniatge d'Ignasi quedí truncat només pot venir de la pròpia comunitat de Roma.

Petició de pregàries per a l'església de Síria

9,1. Recordeu-vos en la vostra pregària de l'església de Síria, que, en lloc meu, es val de Déu com a Pastor: únicament Jesús Messies la supervisarà i el vostre amor. **9,2.** Jò m'avergonyixo de considerar-me un d'ells, car ni tan sols en sóc digne, éssent així

que en sóc l'últim i un avortó. Tanmateix, per misericòrdia seré algú, si assoleixo Déu.

«Jesús Messies», gr. Ἰησοῦς Χριστός: Χριστός ὁ θεός H. Aquesta singular variant concorda plenament amb el sentit que confereix Ignasi a l'expressió anterior ποιῶμεν τῷ θεῷ. No he gosat incorporar-la al text, per la precarietat del testimoni que la conserva.

---

c o m e n t a r i

Ignasi, en segon lloc, demana pregàries per la seva església de Síria (9,1a), igual que farà més tard en les cartes adreçades als magnesis (cf. Mg 14d.fg) i als tral·lians (cf. Tr 13,1b), mentre que en la Carta als efesis, després que els enviats per l'església de Síria han pogut contactar amb ell a Esmirna, comprovarà que llurs pregàries han produït ja l'efecte desitjat (cf. *Letters* 381-382).

La precisió que fa a continuació exclou que, de moment, els responsables de l'església de Síria hagin designat algú com a successor seu en la supervisió de les comunitats allí radicades. A partir de la seva partença, l'únic Pastor que la supervisarà serà Déu, Jesús Messies, juntament amb l'amor de la comunitat de Roma (9,1bc). Ignasi és ben conscient, d'una banda, que l'església de Síria ha quedat privada del seu pastor visible: d'ara endavant el seu únic Pastor serà Jesús. D'altra banda, però, coneix molt bé la situació deplorable en què han quedat sumides les seves comunitats: per això no es limita a demanar pregàries a les comunitats a les quals s'adreça, sinó que insisteix en les mostres d'afecte que poden «arrojar» (cf. Mg 14g) la seva església en aquestes circumstàncies tan difícils, temperant-ne la situació.

Cada vegada que surt a parlar de l'església de Síria s'avergonyeix de considerar-se un d'ells (9,2a: cf. Mg 14e; Tr 13,1c), car se'n considera indigne (Rom 9,2b: cf. Mg 14e; Tr 13,1c; Sm = Eph* 11,1c), essent com és el darrer de tots (Rom 9,2c: cf. Eph 21,2c; Tr 13,1d; Sm = Eph* 11,1d) i, encara, un «avortó» (Rom 9,2c). Totes aquestes expressions d'indignitat i d'anorreament queden buides de sentit dins el marc tradicional d'una persecució general, de la qual Ignasi hauria estat víctima. Si prenem en consideració, en canvi, les circumstàncies dramàtiques que han provocat la seva condemna, no té res d'estrany que es consideri un «avortó» de la seva pròpia església. Ignasi ha vist avortats tots els seus plantejaments de fomentar la unió i la concòrdia entre les diverses comunitats, per culpa de les greus dissensions internes que han esclatat en el si de l'església de Síria i que l'han reduït a l'actual condició de «condemnat» a mort (cf. Eph 12,1; Tr 3,3; Rom 4,3c) i de «esclau» (cf. Rom 4,3e).

Ignasi no es pot considerar un «avortó» exactament en el sentit que ho digué Pau de si mateix: «Com a darrer de tots, se m'aparegué també a mi, com a l'avortó (entre els apòstols)» (1Co 15,8: cf. Balz-Schneider, *EWNT* I 1031), en el sentit que explica ell mateix a continuació: «car jo sóc el més petit dels apòstols; jo, que ni mereixo anomenar-me 'apòstol', perquè vaig perseguir l'església de Déu» (1Co 15,9). Tanmateix, hi ha una sèrie de coincidències entre l'un i l'altre. Ignasi es té també ell «el darrer de tots», «s'avergonyeix de ser considerat un d'ells», «se sent indigne de dir-se'n», en una paraula, es considera un «avortó» de la seva església, no perquè l'hagi perseguida, sinó perquè ha assumit plenament la responsabilitat dels aldarulls que han tingut lloc en la seva província.

La seva única esperança és d'arribar a ser «algú» per la misericòrdia de Déu (9,2d), no ja en la línia del que era fins al moment de la seva condemna (cf. Eph 3,1a), sempre i quan aconsegueixi d'assolir Déu (Rom 9,2e). Malgrat la seva indignitat, ha estat considerat digne, no per mèrits propis, sinó per gràcia de Déu, d'atènyer el seu objectiu (cf. Sm = Eph* 11,1e-g) i d'arribar a ser deixeble gràcies a la pregària de les comunitats cristianes (cf. Pol = Eph* 7,1). En això continua fent-se ressò del text paulí: «Però per la gràcia de Déu sóc el que sóc» (1Co 15,10).

A'. SALUTACIÓ FINAL

Salutacions personals i de les comunitats d'Àsia presents a Esmirna

9,3. Us saluda el meu esperit i l'amor de les comunitats que m'han acollit en nom de Jesús Messies, però no com un passavolant: car les que no m'han sortit al pas pel camí, pel meu camí mortal, m'han precedit per la ciutat.

«m'han precedit», gr. προήγαγον g (traduït per un aor. o un pf. en:) LAASm: προήγον zM (traduït per un impf. en:) S, editors. Vegeu Lightfoot II/2, 231. En cas de retenir l'impf., «em precedien».

«per la ciutat», gr. κατά πόλιν: l'expressió tant pot ser entesa en sentit *distributiu*, «de ciutat en ciutat» (editors i comentaristes), com en sentit *espacial*, «a través de, per la ciutat» (cf. Bailly, s.v. κατά B II 2; Liddel-Scott-Jones, s.v. κατά B I 2), com a contraposat a «pel camí», τῆ ὁδοῦ, τῆ κατά σάρκα. La precisió κατά σάρκα era necessària, altrament s'hauria pogut entendre, en sentit figurat, del «camí cristià» (cf. Eph 9,1).

c o m e n t a r i

La Salutació final (A'), correlativa a la Salutació inicial (A), pot ser més o menys àmplia, però consta com a mínim de dos elements: les salutacions i l'adéu-siau. La més breu és la de la Carta als tral·lians (cf. Tr 13,1a i 13,2a, segons la reconstrucció que proposem en *RCatT* XIII [1988] 57); ve a continuació la de la Carta als magnesis (cf. Mg 15a-e i 15fg, respectivament); la més llarga de totes serà la de la primitiva Carta als efesis, en atenció al fet d'haver-se posat els efesis en tot i per tot a la seva disposició, sia per la pressa que s'han donat per veure'l i alleujar en el possible els seus sofriments enviant cinc delegats a Esmirna (Eph 1,1-3a; 2,1), sia presentant-se a portar a Roma la Carta als romans (Rom 10,1) i a Síria la Carta als sirians (Sm = Eph* 11,2-3; Pol = Eph* 8,2cd), sia donant allotjament als tres enviats de l'església de Síria (Sm = Eph* 10,1). Per això és també la més particularitzada (reconstruïda en *Letters* 384-385).

La comunitat d'Esmirna ni tan sols és mencionada en la Carta als romans. En les cartes autèntiques els emirnesos, a pesar que totes les cartes són redactades des d'Esmirna, solament són mencionats en la Salutació final de la Carta als tral·lians i, encara, juntament amb els efesis (cf. Tr 13,1a). Si la comunitat d'Esmirna hagués estat tan important com ens volen fer creure les cartes interpolades, amb Policarp al capdavant, lògicament haurien estat els esmirnesos —i no els efesis— els correus portadors de la Carta als cristians de Roma, amb una salutació ben efusiva de Policarp. El silenci total respecte a aquesta comunitat, no obstant que hi fos present, es deu segurament al fet de constituir una comunitat molt petita, de fundació recent (cf. PolPhil 11,3).

La Salutació de la Carta als romans és, d'una banda, molt *personal*: «Us saluda el meu esperit» (forma impersonal de designar-se Ignasi a si mateix: vegeu *Letters* 333); de l'altra, és també *comunitària*: «... i l'amor de les comunitats que m'han acollit en nom de Jesús Messies» (9,3a). Es tracta de l'afecte que li han mostrat, enviant llurs respectius delegats, les comunitats d'Efes, Magnèsia i Tral·les. En les salutacions de les altres cartes, llevat de la Carta als tral·lians (Tr 12,1a: simplement Ἀσπάζομαι ὑμᾶς), no apareix una salutació tan personal. Es limita a dir que «Us saluden els efesis des d'Esmirna... i les altres comunitats» (Mg 15a.e), «Us saluden amb afecte els esmirnesos i els efesis» (Tr 13,1a), a no ser la curiosa salutació als efesis, «Us saluda Filó, que és amb mi» (Sm = Eph* 13,1c), un dels tres enviats per l'església de Síria, el qual de pas per Efes havia contactat amb ells.

Les comunitats que l'han acollit com un condemnat a mort per la causa de Jesús, no ho han fet com si fos un passavolant, sinó que aquelles que no li han pogut donar la benvinguda durant el trajecte que ha fet «per terra» d'Efes a Esmirna (devien ser petites comunitats situades al llarg del camí costaner que separava ambdues ciutats), se li han avançat a Esmirna comissionant un o més delegats perquè les representessin. Aquestes últimes són les comunitats a qui ell, precisament, va adreçar més tard sengles

cartes. El text no està impregnat per «l'atmosfera d'una marxa triomfal» (Schoedel 190), sinó pel pas d'una escorta militar de deu soldats que condueixen un presoner condemnat a mort. En assabentar-se que es tractava de «el bisbe de Síria», les comunitats cristianes li han sortit al pas; les més distants, entre les quals la d'Efes, a més de les de Magnèsia i Tralles, han decidit d'enviar directament delegats a Esmirna. És possible que Ignasi hagi pogut prendre contacte amb alguns membres de la comunitat d'Efes a la seva arribada allí «per mar», però l'estada degué ser molt curta (ni tan sols tingué temps d'escriure la Carta als romans, que era la que més pressa corria). De fet, les notícies que en té les ha rebudes de part d'Onèsim, portaveu dels delegats (cf. Eph 1,2-3a i 6,2).

Escriptori i portadors de la carta

10,1. Us escric des d'Esmirna per mitjà d'uns efesis, dignes de tota felicitació. Es troba al meu costat, juntament amb molts d'altres, també Crocos, persona molt estimada per mi.

«Es troba al meu costat», gr. ἔστιν δὲ ἅμα ἐμοί gM(SmAAM): ἔστιν δὲ καὶ ἄ. ἔ. G¹HTL; aquest primer καὶ adverbial és superflu, essent així que en segueix un altre, καὶ Κρόκος.

«per mi», gr. μοι G¹HLAm (cf. Sm 13,2c; Pol 8,3c): om. SmgM (Lightfoot).

---

co m e n t a r i

Ignasi notifica als cristians de Roma que els escriví des d'Esmirna; els portadors de la carta són uns efesis, segurament dos dels cinc delegats. És molt probable que aquests correus hagin fet el trajecte per mar, salpant en tot cas d'Efes, d'on sortien la majoria de naus cap a l'Occident, car el camí per mar era molt més ràpid que per terra (cf. Schoedel 191, n. 19). El fet que Ignasi no fos embarcat a Efes, es deuria a la seva condició de presoner de guerra. No queda clar —com hem dit més amunt— si, de fet, va salpar d'Esmirna o bé fou conduït per la «via egnatia». Els transports militars, sobretot tractant-se d'un presoner tan significat, tenien llurs pròpies mesures de seguretat.

La menció de Crocos, un dels cinc delegats de la comunitat d'Efes (cf. Eph 2,1), pressuposa que era un personatge ben conegut de la comunitat de Roma. (Schoedel 191 pensa que seria un dels designats per a portar la carta a Roma. Però, llavors, per què Ignasi no menciona els altres correus?) El qualificatiu de «persona molt estimada per mi» es repeteix a propòsit d'Alquen en la primitiva Carta als efesis (Sm = Eph* 13,2c; Pol

= Eph* 8,3c). Si l'interpolador hagués tingut entre les mans la Carta als romans, a més de les típiques amplifacions sobre els tres graus jeràrquics, hi hauria introduït una salutació personal de Policarp (cf. Eph 21,1; Mg 15).

Recomanacions per als qui se li han avançat des de Síria a Roma

10,2. Referent als qui m'han precedit de Síria cap a Roma per a glòria de Déu, confio que els haureu identificats. Feu-los saber que ja sóc a prop. Tots ells són dignes de Déu i de vosaltres: convé, doncs, que en tots els aspectes trobin alleujament en vosaltres.

«m'han precedit», gr. προελθόντων G¹HTA: προσελθ. L(Am)g, συνελθ. M | με G¹HTSmA: μοι LM, om. Amg.

---

co m e n t a r i

Les comunitats de l'església de Síria que restaren fidels a Ignasi resolgueren, de comú acord amb ell, d'enviar una delegació a Roma a fi d'informar per endavant la comunitat de la capital sobre les circumstàncies que havien mogut Ignasi a presentar-se espontàniament a les autoritats imperials com a únic responsable de l'avalot provocat per les lluites religioses entre els docetes i els judaïtzants i sobre la condemna a morir devorat per les feres a l'amfiteatre romà, a manera d'escarment públic i notori pel que aquelles interpretaren com una revolta de caire messiànic. Els comissionats ho han estat «per a glòria de Déu» (εις δόξαν θεοῦ: cf. Mg 15c, a propòsit dels esmirnesos i efesis παρόντες εις δ. θ., igual que els magnesis), expressió summament imprecisa, però que exclou que hi hagin anat en qualitat de presoners.

Ignasi confia que ja hauran arribat a Roma i que la comunitat els haurà identificat com a tals. Seguidament demana que els facin saber que ja està a punt d'arribar (sobretot tenint en compte que, en el moment que rebin la carta, ell ja haurà reemprès la marxa). En comptes de pensar en ell mateix, Ignasi es preocupa que els cristians de Roma els hagin reconfortats i alleujats en tots els aspectes, com ho feren amb ell Crocos (cf. Eph 2,1) i els altres delegats dels efesis (Mg 15; Sm = Eph* 9,2), així com les restants comunitats representades per llurs delegats a Esmirna (Tr 12,1), i com feren els efesis amb la delegació procedent de Síria (Sm = Eph* 10,1).

Data

10,3a. Us he escrit això el vint-i-quatre d'agost.

«el vint-i-quatre d'agost», gr. τῆ πρό ἑννέα καλανδῶν Σεπτεμβρίων (-βρίου M) TLgM, lit. «nou dies abans de les calendes (= primer dia) de setembre»: undecimo (die) mensis Ab. Sm, ante IX Calendas Ahekani (gr. et lat. septembris, hoc est XXIV Augusti) Am, + mense Augusto qui dies XXII erat A, + τουτέστιν Αὐγούστου εἰκάδι τρίτη G¹HK. Les diferències de càlcul —com molt bé observa Lightfoot II/2, 234— entre A (22 d'agost), G¹HK (23) i Am (24) revelen que l'addició ha estat inserida independentment. Ben podria servir per a la determinació del *stemma* de Rom.

---

co m e n t a r i

A més de la indicació de la ciutat des d'on escriviu la carta, Esmirna (Γράφω... ἀπὸ Σμύρνης, en pr.), i dels missatgers encarregats de trametre-la a Roma, uns efesis (δι' Ἐφεσίων τῶν ἀξιωμακαρίστων), Ignasi fa una ulterior precisió —precisió que manca en les altres cartes—, la data en què l'ha acabada d'escriure (Ἐγραψα, en aor.) i a partir de la qual, en llegir-la, els cristians romans podran calcular d'una manera aproximada el dia de la seva arribada. Indirectament ens assabentem que l'estació era favorable per a la navegació.

Dissortadament Ignasi es limita a consignar la data del lliurament de la carta; l'omissió de l'any mostra que les preocupacions ordinàries per una aital datació no li interessaven (Schoedel 191). Tant de valor que tindria per a solucionar el problema ignasià!

Tenint present que fins ara la persecució de Trajà constituïa un element determinant a l'hora de datar-les, l'absència de qualsevol persecució permet d'anticipar-ne la data de redacció. L'aflorament d'una cristologia ascendent i arcaïtzant (Eph 7,2; 17,1; 18,2-19,3; Mg 8,2; Tr 9,2; 11,2; Rom 3,3b; Sm 2; 4,2f); la comprovació d'una eclesiologia mínimament estructurada (Rom insc; 2,2; 9,1), centrada en la reunió de la comunitat eucarística (Eph 4,2; 13,1; Mg 7,1e-2; Phld 4ab); l'esclat de gravíssimes lluites entaulades en el si de les comunitats de Síria entre els corrents de tipus doceta (τὸ δοκεῖν: Tr 10,1; Sm 2,1; 4,2), de tendència espiritualista i innovadora (xifrada en el πνεῦμα: Tr 5,1-2; Sm 6,1), i els de caire judaïtzant (Mg 8,1; 10,3; Phld 6,1), de tendència legalista i tradicional (xifrada en la σὰρξ: Mg 1,2; 8,1; 9,1; Phld 8,2); la separació encara recent dels docetes (αἵρεσις: Eph 6,2; Tr 6,1-7,1.2ab; Sm 6,2-7,1) i les actituds cismàtiques dels judaïtzants (Phld 3,3); el pas per Efes de propagandistes docetes de camí segurament cap a Roma (Eph 9,1); la pacificació de l'església de Síria gràcies a la pregària de les altres esglésies i la consegüent recuperació

del seu cos comunitari tan malmès per les lluites intestines (Phld 10,1a; Sm 11,2-3; Mg 14); l'experiència de Jesús per part de la comunitat (Eph 6,2; 15,2; Rom 8,2) i la permanència de la profecia (Rom 7,2); l'escatologia imminent (Eph 11,1; Mg 5,1), etc., constitueixen una sèrie d'indicadors que ens adverteixen de trobar-nos davant una situació encara molt propera als fets de Jesús, fets dels quals el mateix Ignasi podria haver-ne estat testimoni ocular.

D'altra banda, però, Ignasi parla als efesis com d'una comunitat ja famosa (Eph 8,1), que ha conegut els apòstols (11,2) i, en concret, Pau i d'altres màrtirs que han passat per allí (12,2). Quan s'adreça als romans, dóna per fet que han conegut Pere i Pau (Rom 4,3). Ignasi, per tant, ha de pertànyer a la segona generació, a la generació subapostòlica.

Comiat

10,3b. Adéu-siau: manteniu-vos fins a la fi amb l'endurança de Jesús Messies.

«Adéu-siau», gr. ἔρωσθε, fórmula tradicional de comiat en les cartes privades («ἔρωσθε ist stehende Formel am Schluss der Privatbriefe» [Mayser II/1, 185]).

---

comentari

En les fórmules de comiat Ignasi sol condensar el *leitmotif* de la carta. Així, en la Carta als magneis, subratlla el tema de la concòrdia divina (ἔρωσθε ἐν ὁμονοίᾳ θεοῦ, Mg 15f), molt adient a la temàtica antijudaïtzant; en la primitiva Carta als efesis, en canvi, els desitja que perseverin en unió amb Déu, Jesús Messies, i sota la seva supervisió (Pol = Eph* 8,3ab), com a antidot contra la propaganda dels docetes que ja s'han apartat de la comunitat eucarística. En la present, el tema dominant és el de l'endurança (ὕπομονή) de Jesús Messies (cf. 2Te 3,5), endurança que desitja Ignasi per a la comunitat de Roma i que està exercitant ell mateix a imitació del Messies. De la mateixa manera que ell vol arribar fins a la fi, inculca als romans que perseverin també fins a la fi, suportant el desprestigi que l'execució del bisbe de Síria els reportarà davant la societat romana.

Josep RIUS-CAMPS
Església de Sant Pere de Reixac
08110 MONTCADA I REIXAC

Summary

The letter of Ignatius to the Romans, the first no doubt of the four authentic ones written from Smyrna (five, if we include the letter to the church of Syria that was written lastly [cf. Sm. 11,3] and inexorably lost), is the only one that has been fully preserved exactly the same, as Ignatius conceived it. His withdrawal from the geographical area in which it was written prevented the author of the so called «polikarpian» collection (author of the PolFil 13 note) from inserting in it the new ecclesiological theme he was trying to authenticate backing himself up on the authority of the martyr Ignatius. It seems that not even the long recension of the Romans has the enlargements that characterizes such recension. The letter contents are only a vehement allegation to the christians of Rome in order to stop them from trying to exert influences near the Imperial authorities to made them revoke the sentence already decided, and going towards its application, according to which the bishop of the province of Syria had been condemned by the authorities of such Roman province, to die in Rome fighting against the beasts in the Flavius Colosseum. The belief that Ignatius suffered martyrdom in times of persecution (what forces to delay its composition till the reign of Trajan) —belief that is still present in many writings and commentaries— goes against the conviction expressed by Ignatius once and again that he could only reach his goal if the christians of Rome kept silent; this produces to the reader a distorted image about his person and attitude in front of death. Thus Ignatius appears as a fanatic of martyrdom, not as the shepherd that, like Jesus, offered freely his life in order to avoid reprisals to his communities (cf. IRm. 9,1; 4,1). The confrontation among the docetist tendencies, for whom Jesus had only died apparently, and others judaizer tendencies attached to the Law and to the Old Testament Institutions, would have evolved in serious disturbances, considered by the Roman authorities offenses against the public order. These would have felt obliged to intervene and ask the head of the leaders. Having this in mind, Ignatius —as he confessed— declares himself the only responsible (cf. Sm. 4,2). During his short stay in Smyrne, he was eager to show by a letter to the christians of Rome, that his word would only have the truthfulness stamp and would only be an effective witness in front of the docetist postulates, if he could reach the end; otherwise it would be a simple sound absolutely empty of meaning. If he would have gone back to Syria with the aureole of the reinstated confessor, the docetist would have blamed him of not believing in death's reality, having avoided it in the very last moment thanks to the influences exerced in his favor by the christians of Rome. Ignatius faces death in very similar circumstances to those of Jesus. His only obsession is to become a perfect disciple of his Master imitating the passion and death of his God.